

Felmérés a hitelezési vezetők körében a bankok hitelezési gyakorlatának vizsgálatára

A 2010 negyedik negyedévére vonatkozó
felmérés összesített eredménye
2011. február

MAGYAR NEMZETI BANK

A 2010 negyedik negyedévére vonatkozó
felmérés összesített eredménye
2011. február

Felmérés a hitelezési vezetők körében a bankok hitelezési gyakorlatának vizsgálatára

A 2010 negyedik negyedévére vonatkozó felmérés összesített eredménye

(2011. február)

Az elemzést készítette: Fábián Gergely

(Pénzügyi stabilitás)

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: dr. Simon András

1850 Budapest, Szabadság tér 8–9.

www.mnb.hu

ISSN 2060-9604 (on-line)

A hitelezési felmérés segít feltárni, hogy a piac meghatározó bankjai hogyan látják, értékelik a piaci folyamatokat, illetve hogyan alakítják stratégiájukat és azon belül hitelezési politikájukat. Az egyedi válaszok piaci részesedéssel súlyozott aggregálásával a piaci változások irányára, trendjeire tudunk következtetni. Emellett a mostani negyedévben is vizsgáltuk az átstrukturálásokat, kiegészítő kérdőívek segítségével. Jelen elemzés minden esetben a banki vezetők válaszait ismereti, azonban szükség esetén háttér információkat is közlünk, hogy a felhasználó könnyebben átláthassa a folyamatokat. A mostani kérdőívet a hitelezési vezetők január 1. és 18. között töltötték ki.

A felmérés eredményeit a kapott válaszok alapján szöveges elemzésben, illetve a válaszokat bemutató grafikonok segítségével ismertetjük. Az egyes részpiacokra vonatkozó ábrákat az 1. számú melléklet tartalmazza. A 2. számú melléklet módszertani összefoglalót ad a felmérésről, a piaci részesedési adatok a 3. számú mellékletben találhatóak, végül a kérdésekre adott válaszok részletesen a 4., 5. és a 6. számú mellékletekben találhatóak meg (a 3., 4., 5. és 6. mellékleteket külön Excel-alapú fájl mellékletben publikáljuk). A visszatekintő kérdések 2010 negyedik negyedévére, az előretekintő kérdések a következő féléves időszakra, azaz 2011 első félévére vonatkoznak. A kérdések a negyedévvel korábbi állapothoz képest tapasztalt változásokra koncentrálnak: a visszatekintő kérdések esetében 2010 harmadik, az előretekintő kérdések esetében pedig 2010 negyedik negyedéve a viszonyítási alap.

A háztartási hitel szegmensben összesen 14 bank vesz részt a felmérésben. A lakáshitelekkel kapcsolatos kérdésekre 10, a fogyasztási hitelezési részre 14 bank és emellett 6 pénzügyi vállalkozás adott választ. A lakáscélú hitelállományra vonatkozóan a felmért intézmények a 2010. negyedik negyedév végi adatok alapján a bankszektor 94 százalékát fedik le, ugyanez az arány a fogyasztási hitelek piacán 94 százalék volt. A vállalati kérdőívet összesen 7 bank töltötte ki, ezek a vállalati hitelpiac 81 százalékát, az üzleti ingatlanhitelek piacának 93 százalékát képviselik. Az önkormányzati hitel szegmensben összesen 7 banktól kértünk választ. A felmért intézmények a 2010. negyedik negyedév végi adatok alapján a bankszektor önkormányzati kiterjedésének 97 százalékát fedik le.

Tartalom

A háztartási szegmensben élénkül a kereslet	6
Újra szigorították a bankok a vállalati hitelezési feltételeket	7
Az önkormányzati hitelezésben jelentősen nőtt a bankok kockázatérzékenysége	8
A lejáró türelmi időszakot meghosszabbítják az átstrukturált jelzáloghitelek esetén	8
A vállalati szegmensben jelentősen emelkedett az átstrukturálás után visszaeső hitelek aránya	9
1. számú melléklet: A hitelállományok alakulását és a kérdőívre adott válaszokat bemutató ábrák	10
Háztartási szegmens	10
Vállalati szegmens	18
Önkormányzati szegmens	30
Aktuális téma – Átstrukturálások a háztartási és vállalati hitelezésben	32
2. számú melléklet: Módszertani összefoglaló	34

Budapest, 2011. február 24. A Magyar Nemzeti Bank közzéteszi legújabb hitelezési felmérésének eredményeit. A 2011 januárjában végzett felmérés megállapítja, hogy a lakáscélú jelzáloghitelek esetében a bankok összességében tovább szigorítottak a hitelezési feltételeken, ami kizárólag a kockázatos hiteleken lévő prémiumban jelentkezett. A vállalati szegmensben a bankok nettó értelemben ismét szigorítottak két negyedév után (a kockázatos hiteleken lévő prémiumon, az adóstól megkövetelt szerződéses kötelezettségvállaláson, a minimálisan megkövetelt hitelképességi szinten, valamint a fedezeti követelményeken). Ehhez a szigorításhoz a válság csúcsa óta először a vállalati szegmens tőkehelyzetének negatív megítélése járult hozzá, aminek oka a rossz jövedelmezőség tőkére gyakorolt hatása, illetve közvetve a tervezett kockázattal korrigált tőkearányos nyereségnek való megfelelés lehet. Várakozásaik alapján a szigorítás összességében a következő félévben is folytatódik elsősorban a nagy- és középvállalatok esetében, míg a kis- és mikrovállalatok esetében már enyhítés várható. Az önkormányzati szegmensben a bankok kockázatérzékenysége jelentősen nőtt 2010-ben, amivel párhuzamosan a hitelezési feltételeiket is folyamatosan szigorították, valamint csökkent a hitelezési hajlandóságuk.

A hitelezési viselkedés mellett a felmérés ismét kiemelten foglalkozik a problémás ügyfelek hiteleinek átstrukturálásával is. 2010 negyedik negyedévében a háztartási jelzáloghitelek esetében a megközelítőleg 7 százalékos szintről 9 százalékra emelkedett az átstrukturált hitelek aránya (az adott szegmens teljes hitelállományának százalékában kifejezve). Az átstrukturálás után 30 napon túli késedelembe eső jelzáloghitelek aránya mérsékelten romlott, 27,5 százalékról megközelítőleg 30 százalékra (a teljes átstrukturált jelzáloghitel-állományhoz viszonyítva). Ezenfelül a 90 napon túli fizetési problémával rendelkező átstrukturált jelzáloghitelek aránya is mérsékelten romlott, 17 százalékról 18 százalékra. A mérsékelt romlás részben annak tudható be, hogy a bankok majdnem minden negyedik esetben meghosszabbították a lejárt türelmi időszakokat („grace period”), illetve az átstrukturált jelzáloghitel-állomány jelentős emelkedése is csökkentette a rossz hitelek súlyát.

A vállalati szegmensben 4,5 százalék körül stagnált az átstrukturált hitelek aránya az adott szegmens hitelállományához képest, míg a kereskedelmiingatlan-hitelek állományában ez az arány 14 százalékról 17 százalékra emelkedett. A bankok válaszaik alapján az átstrukturálás után visszaeső hitelek állománya jelentősen emelkedett a vállalati szegmensben: az átstrukturálásokat követően (30 napon túli) fizetési késedelembe esők aránya a nagyvállalatoknál 13 százalékról 19 százalékra, míg a kis- és középvállalatoknál 14 százalékról 21 százalékra emelkedett az adott szegmens átstrukturált hitelállományához képest.

1. táblázat					
Összefoglaló táblázat a kereslet és kínálat alakulásáról, valamint várható alakulásáról 2011 első félévében					
Szegmensek		Kínálat		Kereslet	
		2010. IV. n.év	2011. I. félév (e.)	2010. IV. n.év	2011. I. félév (e.)
Háztartási	Jelzáloghitel	↓	↑	↑	↑↑
	Fogyasztási hitel	↓	→	↑	↑↑
Vállalati	Rövid lejáratú	↓	→	↑	↑
	Hosszú lejáratú			↑	↑
	Nagy- és középvállalatok	↓	↓	→	↑
	Kis- és mikrovállalatok	↓	↑	↑	↑↑

Megjegyzés: A felfelé mutató nyíl növekedésre, míg a lefelé mutató nyíl csökkenésre utal. A dupla nyíl arra utal, hogy a bankoknak több mint (nettó értelemben vett) 50 százaléka jelzett növekedést/csökkenést.

A HÁZTARTÁSI SZEGMENSZEN ÉLÉNKÜL A KERESLET

A lakáscélú hiteleknél a bankok nettó értelemben vett¹ 31 százaléka szigorított a hitelezési feltételeken 2010 negyedik negyedévében (4. ábra). Az elmúlt negyedévekkel ellentétben a szigorítás a kockázatosabb hiteleken lévő prémiumban következett be, nem pedig a nem árjellegű feltételekben (5–6. ábra). Ennek a lépésnek elsősorban stratégiai és jövedel-

¹ A nettó arány alatt a szigorítók és az enyhítők piaci részesedéssel súlyozott különbségét értjük a hitelezési feltételek esetében. A nettó arány a szigorítás/enyhítés mértékét nem tartalmazza.

mezőségi okai vannak, nem pedig a makrogazdasági környezet vagy a bankok hitelezési képessége járult hozzá. A következő félévben a bankok nettó értelemben vett 5 százaléka tervez enyhítést végrehajtani, ami elsősorban a minimálisan megkövetelt hitelképességi szintet érinti, tehát emelkedhet a hitelképes ügyfelek száma (5. ábra).

A fogyasztási hitelekben belül elsősorban a szabad felhasználású jelzáloghiteleknél szigorított a bankok nettó értelemben vett 12 százaléka (12. ábra), miközben az áruhitel és hitelkártyák esetében a bankok nettó értelemben vett 4 százaléka már enyhített (12. ábra). A szigorítás elsősorban a megkövetelt hitelképességi szintben, míg az enyhítés a kamatkondíciókban következett be (9–10. ábra). A gépjármű-finanszírozásban a válaszadók (bankok és lízingcégek) – a válság kitörése óta először – már nem szigorították tovább a hitelezési feltételeiket. Ezzel szemben a következő félévben a gépjármű-finanszírozásban és a szabad felhasználású jelzáloghitelek esetében a bankok szűk körében enyhítés várható, míg a hitelkártyák és áruhitel esetében nettó értelemben szigorítás várható (12. ábra). Az enyhítés a kamatfelárban, díjakban és önrészben, míg a szigorítás a megkövetelt hitelképességi szintben, illetve a kockázatosabb hitelekben lévő prémiumban jelentkezhet (9–10. ábra). Összességében látható, hogy egy-egy banknál finomhangolás történik egyes hitelezési feltételekben, míg a legtöbb banknál változatlanul hagyják a hitelezési feltételeket.

A lakáscélú hitelek iránt a bankok nettó értelemben vett 35 százaléka, míg a fogyasztási hitelek esetén 29 százaléka észlelt keresletélénkülést a negyedik negyedévben (8. ábra). A fogyasztási hitelekben belül elsősorban a hitelkártya és az áruhitel iránt nőtt a kereslet, míg a gépjármű-finanszírozás esetében tovább csökkent. A következő félévben minden háztartási szegmensben keresletélénkülésre számítanak a bankok. A bankokkal folytatott megbeszélésekből kiderül, hogy 2011-ben összességében növekedést terveznek az új hitelkihelyezésben, azonban a jelentős lejáratok miatt a hitelállomány tovább fog csökkenni 2011-ben is. A növekedést nem a feltételek érdemi enyhítésétől várják, hanem a kereslet élénkülése mellett, az értékesítési csatornák aktivizálásától és bővítésétől.

ÚJRA SZIGORÍTOTTÁK A BANKOK A VÁLLALATI HITELEZÉSI FELTÉTELEKET

A korábbi várakozásokkal ellentétben a bankok nettó értelemben vett 24 százaléka – 2010 első negyedéve után – újra szigorított a hitelezési feltételeken a vállalati szegmensben (19. ábra). A bankok nettó értelemben vett 12 százaléka összességében előre tekintve is szigorítást tervez 2011 első felében is, ugyanakkor a kis- és mikrovállalatok esetében a bankok nettó értelemben vett 15 százaléka enyhíteni tervez. A bankok elsősorban a kockázatos hitelekben lévő prémiumon szigorítottak, de ezenkívül több negyedév után ismét szigorítottak az adóstól megkövetelt szerződéses kötelezettségvállaláson, a minimálisan megkövetelt hitelképességi szinten, valamint a fedezeti követelményeken is (20. ábra). A hitelezési feltételek szigorításához érdemben – a válság csúcsa óta először ismét – a tőkehelyzet járult hozzá, aminek oka a rossz jövedelmezőség tőkére gyakorolt hatása, illetve közvetve a tervezett kockázattal korrigált tőkearányos nyereségnek való megfelelés. Emellett az iparág-specifikus problémák és a kockázati tolerancia megváltozása is hozzájárult a szigorításhoz. Az enyhítés irányába a piaci részesedési célok és a likviditási helyzet hatnak, ugyanakkor a korábbi két negyedévhez képest a gazdasági kilátások már nem hatnak az enyhítés irányába (30. ábra).

A keresletet nézve 2010 negyedik negyedévében a bankok nettó értelemben vett 18 százaléka észlelt keresletnövekedést a vállalati hitelek iránt, ami egyenletesen megoszlott a rövid és hosszú lejáratú hitelek között (32. ábra). A hosszú lejáratú hitelek iránt a bankok 2010-ben nem észleltek érdemi keresletélénkülést – miután 2009-ben széles körben észleltek csökkenést –, ezzel szemben 2011 első felére már széleskörűen számítanak a kereslet élénkülésére. A rövid lejáratú vállalati hitelek iránt a válság alatt folyamatosan nőtt a kereslet, amire az adhat magyarázatot, hogy az ügyfelek részben az eredeti banki partner hitelkorlátai miatt, részben pedig a magasabb kockázati felár miatt több banknál is kereslettel jelentkezhetek a piacon, ezt más bankok keresletnövekedésnek észleltek.² A bankok várakozásai alapján 2011 első felében a rövid lejáratú hitelek iránti hitelkereslet tovább növekedhet és szélesebb körű lehet (32. ábra).

A bankokkal folytatott megbeszélésekből kiderül, hogy 2011-ben összességében növekedést terveznek az új hitelkihelyezésben a vállalati szegmensben is, ez elsősorban az év második felében következne be. A hitelkihelyezés növekedésére a kereslet élénkülése miatt lehet számítani. Ezenfelül a kis- és középvállalatok esetében a Széchenyi Terv miatt is élénkülhet majd a hitelezés a bankok várakozásai szerint.

² Fábrián Gergely–Hudecz András–Szigel Gábor: A válság hatása a vállalati hitelállományokra Magyarországon és más kelet-közép-európai régióban a válság alatt. *MNB-szemle*, 2010. október, 17–28. p.

1. keretes írás**A külföldi hitelezési felmérések áttekintése**

Számos országban és régióban található a Magyar Nemzeti Bank által végzett hitelezési felméréshez hasonló felmérés, amelyek közül számunkra a lengyel, az amerikai (Fed) és az euroövezeti tekinthető referenciának. Az Egyesült Államokban és Lengyelországban 2010 folyamán már elindult egy mérsékelt enyhítési ciklus a vállalati szegmensben, amihez a javuló gazdasági kilátások és a versenyhelyzet járult hozzá leginkább. Az eurozónában a bankok viselkedését beárnyékolta a szuverén válság eszkalálódása 2010 tavaszán, aminek következtében nőtt azon bankok száma, amelyek tovább szigorították hitelezési feltételeiket, miközben a várakozások már a szigorítási ciklus végét vetítették előre 2010 közepére. 2010 negyedik negyedévében a bankok nettó értelemben már nem szigorították a hitelezési feltételeket, ugyanakkor a következő negyedévben szűk körben, de a bankok további szigorítást várnak. A szigorításhoz az egyes országokban kedvezőtlenebb gazdasági kilátások, valamint a tőke- és likviditási helyzet járult hozzá egyes esetekben.

2010 folyamán az Egyesült Államokban a háztartási jelzáloghitelezésben a bankok szűk körben, de tovább szigorították a hitelezési feltételeket, míg a fogyasztási hitelezésben már élénkülő hitelpiac látszik. Az eurozónában a bankok nettó értelemben vett 11 százaléka szigorított tovább a jelzáloghiteleknél, mégpedig kizárólag a kockázatosabb hiteleken lévő prémiumon, csakúgy mint Magyarországon. Ez az arány egyébként a legmagasabb 2009 harmadik negyedéve óta az eurozónában. A fogyasztási hitelezésben a bankok nettó értelemben vett 2 százaléka szigorított tovább 2010 utolsó negyedévében. Végezetül Lengyelországban a rendkívül jó makrogazdasági fundamentumokkal összhangban, számottevő növekedés volt tapasztalható a háztartási hitel-állományban. A lengyel bankok a hitelezés túlzott növekedésének visszafogása miatt széleskörűen szigorították a háztartási (jelzálog- és fogyasztási) hitelezési feltételeket 2010 harmadik negyedéve óta, ebben nem várható változás 2011 első negyedévében sem. A háztartási hitelek esetében elsősorban a hitelképességet szigorították, míg a fogyasztási hiteleknél a kockázatos hiteleken lévő prémiumot is.

AZ ÖNKORMÁNYZATI HITELEZÉSBN JELENTŐSEN NŐTT A BANKOK KOCKÁZATÉRZÉKENYSÉGE

A bankok kockázaterzékenysége jelentősen nőtt az önkormányzati szegmensben 2010-ben, ezzel párhuzamosan a hitelezési feltételeiket is folyamatosan szigorították, valamint csökkent a hitelezési hajlandóságuk (42. ábra). Ennek következtében az önkormányzatok már nem tudnak nagyon kedvező árázás mellett és viszonylag lazább hitelezési feltételekkel finanszírozáshoz jutni. A bankokkal folytatott megbeszélésekből kiderül, hogy az önkormányzatok sok esetben túlvállalták magukat a pályázatok során, miközben a forrásaik is jelentősen csökkentek. Emiatt az önkormányzatoknak sokszor működésük finanszírozása miatt van szükségük hitelre, amelyre a bankok egyre kevésbé hajlandóak finanszírozást biztosítani. A bankok széles körben jelezték az önkormányzati hitelek esetében a portfólió érzékelt romlását, és további romlásra számítanak az elkövetkező félévben (41. ábra). Mindez tükröződik abban is, hogy néhány esetben sor került átstrukturálásra is. Az önkormányzati szegmensben további problémákat hozhat felszínre a jellemzően svájci frankban kibocsátott kötvények jelentős állománya. Az ilyen konstrukciók sajátossága, hogy az első 3-5 évben csak a kamatot kell fizetni, majd utána indul meg a tőketörlesztés, ami az esetek többségében 2012-ben következik be. A kamatfizetési időszakban az erős svájci frank még nem jelent gondot az önkormányzatoknak, mivel a kamat referenciakamathoz kötött, amely a válság kitörése óta rekord alacsony, ezért nem jelentkezik a törlesztőrészlet számottevő növekedése. Ugyanakkor amennyiben a svájci frank ilyen erős marad, akkor a tőketörlesztésben jelentős terheket lesznek kénytelenek az önkormányzatok elviselni.

A LEJÁRÓ TÜRELMI IDŐSZAKOT MEGHOSSZABBÍJTJÁK AZ ÁTSTRUKTURÁLT JELZÁLOGHITELEK ESETÉN

A negyedik negyedévben a háztartási jelzáloghiteleknél tovább emelkedett az átstrukturált hitelek aránya a teljes jelzáloghitel-állomány százalékában kifejezve (7,1 százalékról 9 százalékra), mégpedig úgy, hogy a jelzáloghiteleken belül a lakáscélú hiteleknél 5,2 százalékról 7 százalékra, míg a szabad felhasználású jelzáloghiteleknél 10,5 százalékról 12,5 százalékra emelkedett az átstrukturált hitelek állománya az adott szegmens teljes hitelállományához képest (45. ábra). A növekedés jelentősen meghaladja a bankok harmadik negyedévben megadott 2010 végi várakozásait. Ez elsősorban arra vezethető vissza, hogy több bank proaktívabb lett, amihez a tartósan erős svájci frank is hozzájárult. A bankok várakozá-

sai alapján 2011-ben is folytatódnak az átstrukturálások, aminek következtében 2011 végére a jelzáloghitel-állomány 10 százaléka válhat átstrukturálttá.

Az átstrukturálás sikerességét nézve megállapítható, hogy a jelzáloghiteleknél az átstrukturálás után 30 napon túli késedelembe esők aránya 27,5 százalékról megközelítőleg 30 százalékra emelkedett a teljes átstrukturált jelzáloghitel-állományhoz viszonyítva (46. ábra). A 90 napon túli fizetési problémákkal küzdő átstrukturált jelzáloghitelek aránya a korábbiakhoz képest csupán mérsékelten romlott, 17 százalékról 18 százalékra a teljes átstrukturált jelzáloghitel-állományhoz viszonyítva (46. ábra). A mérsékelt romlás oka részben statisztikai okokra vezethető vissza, mivel a negyedik negyedévben aktív új átstrukturálások miatt az átstrukturált állományon belül csökkent a rossz minőségű hitelállomány súlya. Részben pedig a bankok több esetben meghosszabbítják a türelmi időszakt, így az ügyfeleknek nem kell szembesülni az átlagosan 40 százalékkal nagyobb eredeti törlesztőrészlettel.

Az előző felmérésben felhívtuk a figyelmet, hogy az átstrukturált jelzáloghitelek jelentős részénél 2010 negyedik és 2011 első negyedévében jár le a türelmi időszak. 2010 negyedik negyedévében az átstrukturált jelzáloghitel-állomány megközelítőleg 15 százalékánál járt le a türelmi időszak. Összességében már az átstrukturált jelzáloghitelek 25-30 százalékánál lejárt a türelmi időszak, és az ügyfelek az eredeti törlesztőrészletet fizetik. Az arány azonban elmarad a bankok által a harmadik negyedévben 2010 végére várt 35 százaléktól. A különbség oka, hogy közel minden negyedik olyan átstrukturált jelzáloghitel esetén, ahol a türelmi időszak a negyedik negyedévben lejárt volna, meghosszabbították a türelmi időszakt. A bankok válaszaiból kiderül, hogy a következő időszakban is lehet számítani a türelmi időszak meghosszabbítására. Tehát a mérsékelt romlás és a bankok hajlandósága a türelmi időszak hosszabbítására mindenképpen kedvező jelnek tekinthető az ügyfelek szempontjából és a veszteségek simítása miatt is.

A gépjármű-finanszírozásban 2010 negyedik negyedévében is jelentősen emelkedett az átstrukturált hitelállomány: a teljes gépjármű-finanszírozási hitelek állományának százalékában kifejezve 7,8 százalékról 9,8 százalékra. A várakozások alapján 2011 végére ez az arány megközelítheti a 12 százalékot (45. ábra). A gépjármű-finanszírozás esetében jelentősen romlott az átstrukturált hitelek portfólióminősége. A 30 napon túli fizetési késedelembe esők aránya a gépjármű-finanszírozási hitelek állományán belül 32,5 százalékról 39,4 százalékra emelkedett, míg a 90 napon túli fizetési késedelembe esők aránya 14 százalékról 21 százalékra emelkedett (46. ábra).

A VÁLLALATI SZEGMENSZEN JELENTŐSEN EMELKEDETT AZ ÁTSTRUKTURÁLÁS UTÁN VISSZAESŐ HITELEK ARÁNYA

A vállalati szegmensben az átstrukturált hitelek aránya 2010 negyedik negyedévében 4,5 százalék körül stagnált, míg az üzleti célú ingatlanhiteleknél 14 százalékról 17 százalékra emelkedett az adott szegmens teljes hitelállományához viszonyítva (43. ábra). A következő évben a bankok számottevő növekedésre számítanak az átstrukturált állományban az üzleti célú ingatlanhiteleknél, ugyanakkor nem számolnak érdemi változással az átstrukturált vállalatihitel-állományban.

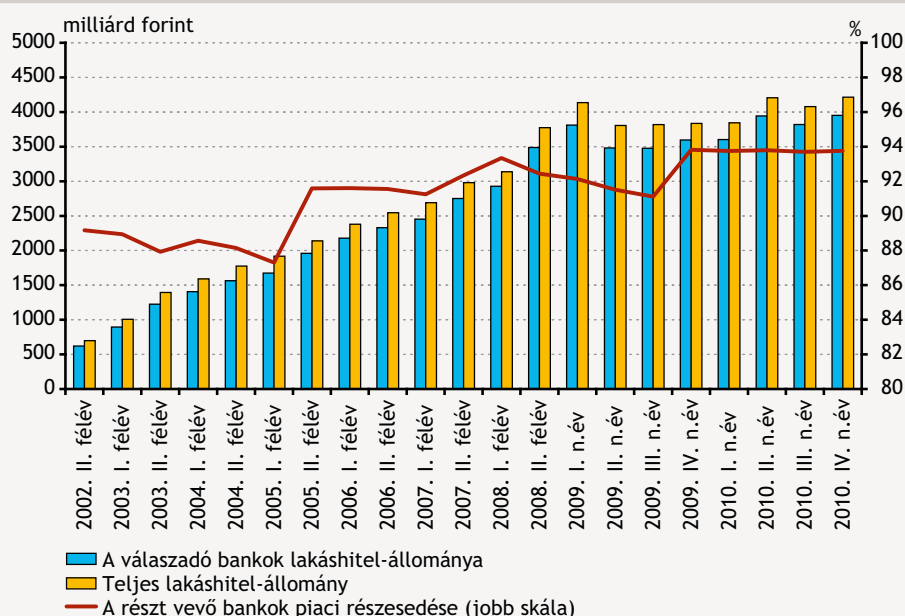
A vállalati szegmensben belül az átstrukturálásokat követően a 30 napon túli fizetési késedelembe esők aránya az adott szegmens átstrukturált állományához viszonyítva a nagyvállalati szegmensben 13 százalékról 19 százalékra, míg a kis- és középvállalati szegmensben 14 százalékról 20,5 százalékra emelkedett (44. ábra). A 90 napon túli fizetési késedelem az átstrukturált hiteleken belül szintén jelentősen romlott: a nagyvállalati szegmensben 7,5 százalékról 13 százalékra, míg a kis- és középvállalati szegmensben 7 százalékról 12 százalékra emelkedett az adott szegmens átstrukturált hitelállományához képest. Ugyanakkor az üzleti célú ingatlanhiteleknél stagnálás volt tapasztalható mind a 30 napon túli késedelem (19 százalék körül), mind pedig a 90 napon túli késedelem esetén (7 százalék körül) (44. ábra). Ahogy azt már az előző felmérésben is jeleztük, a visszaesők aránya nem feltétlenül mutatja, hogy mekkora a probléma a kereskedelmiingatlanhitelek állományában. Ennek oka, hogy a bankok többször is átstrukturálják a hiteleket, illetve gyakori az olyan hitel, ahol csak a kamatot kell fizetni havonta, míg a tőkét csak a hitel lejártánál a végén.

1. számú melléklet: A hitelállományok alakulását és a kérdőívre adott válaszokat bemutató ábrák

HÁZTARTÁSI SZEGMENS

1. ábra

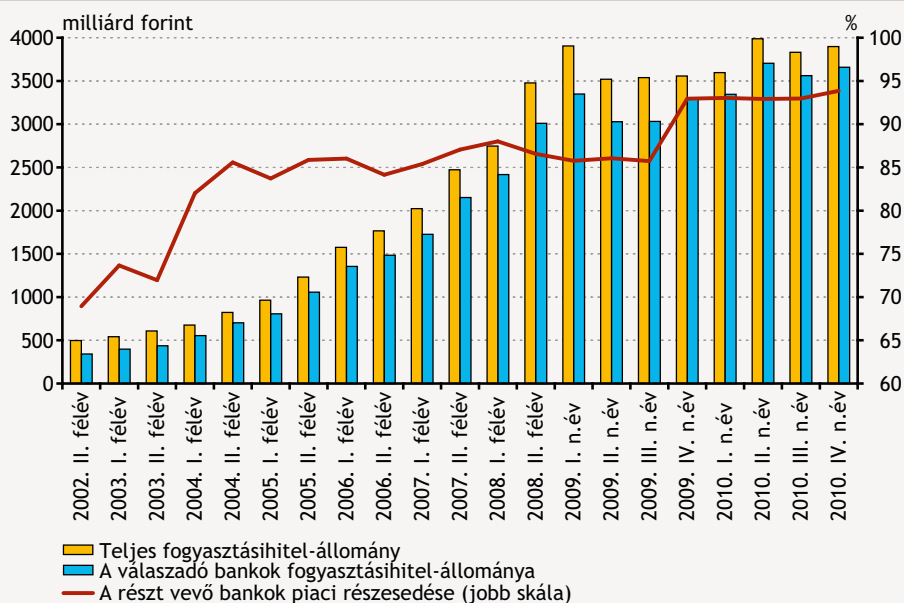
A lakáscélú hitelállomány és a kérdőívet kitöltő bankok piaci részesedése

Megjegyzés: a vizsgált félévek során változott a megkérdezett bankok száma és köre (pl. fúzió hatására, új bank bevonásának hatására). 2009-től kezdve az állományi adatok tartalmazzák a hitelintézetek és a bankfiókák állományi adatait is.

2. ábra

A fogyasztási hitelek állománya és a kérdőívet kitöltő bankok piaci részesedése

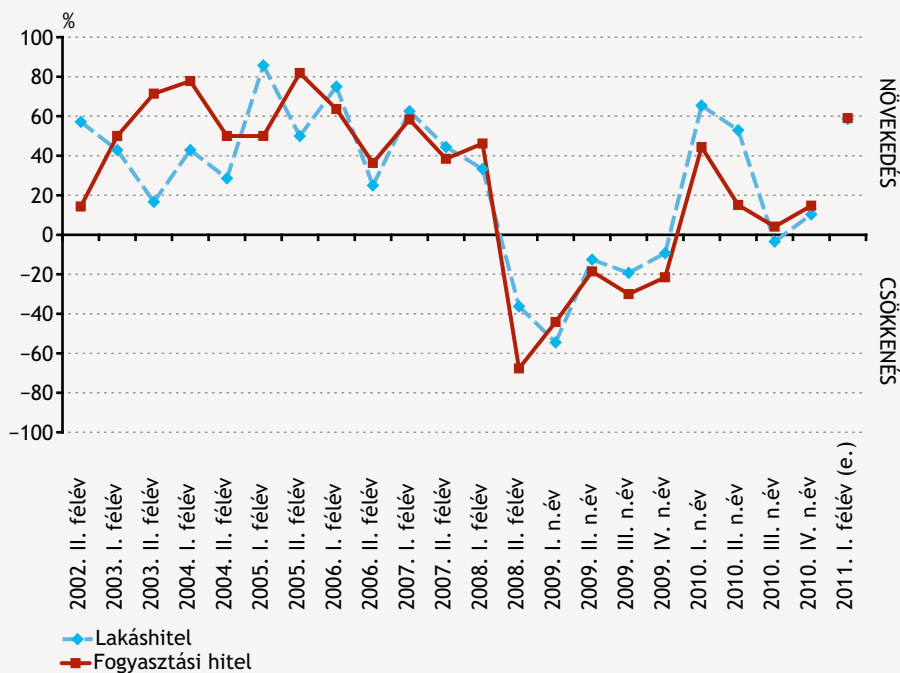

Megjegyzés: a vizsgált félévek során változott a megkérdezett bankok száma. Az ábra csak a megkérdezett bankok piaci részarányát tartalmazza a banki portfólión belül, a pénzügyi vállalkozások részesedése nem jelenik meg. 2009-től kezdve az állományi adatok tartalmazzák a hitelintézetek és a bankfiókák állományi adatait is.

3. ábra

Kihelyezni kívánt hitelmennyiség a lakáshitelek és a fogyasztási hitelek piacán

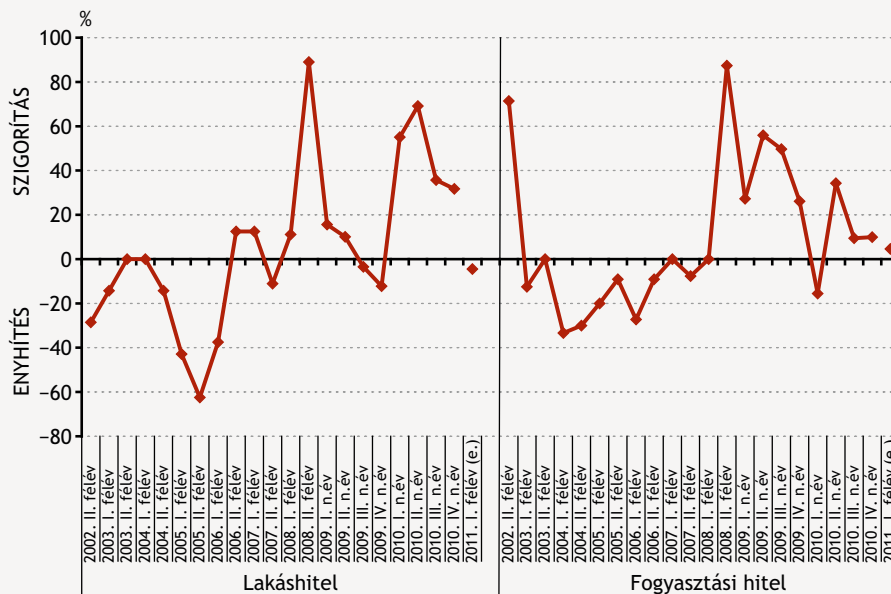
(erősebb és gyengébb hitelezési hajlandóságot jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

4. ábra

Hitelezési feltételek/hitelképességi standardok a lakáscélú és a fogyasztási hitelek piacán

(a hitelezési feltételekben szigorítást és enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

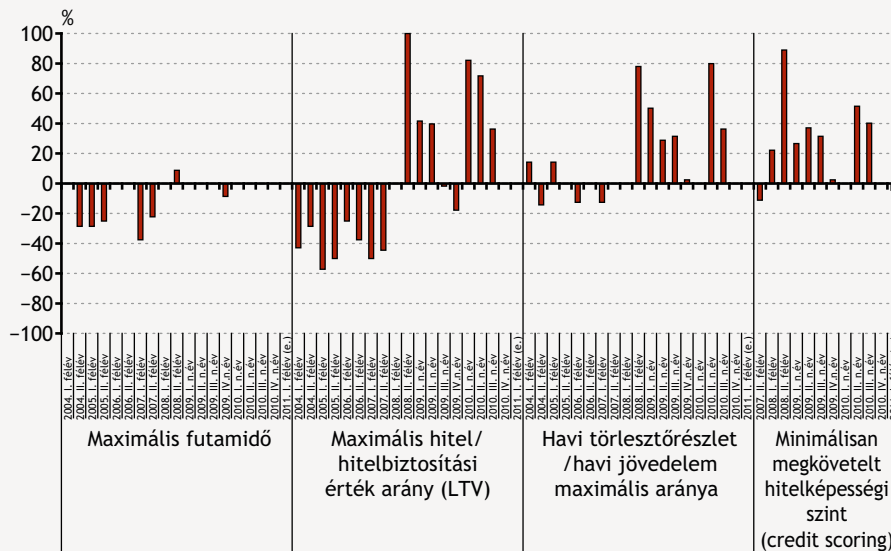

Megjegyzés: a szigorítás/enyhítés mértékét az ábra nem mutatja.

5. ábra

Hitelezési feltételeken belül a nem árjellegű feltételek a lakáscélú hitelek piacán

(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége, pozitív érték szigorításra utal, negatív érték enyhítésre piaci részesedéssel súlyozva)

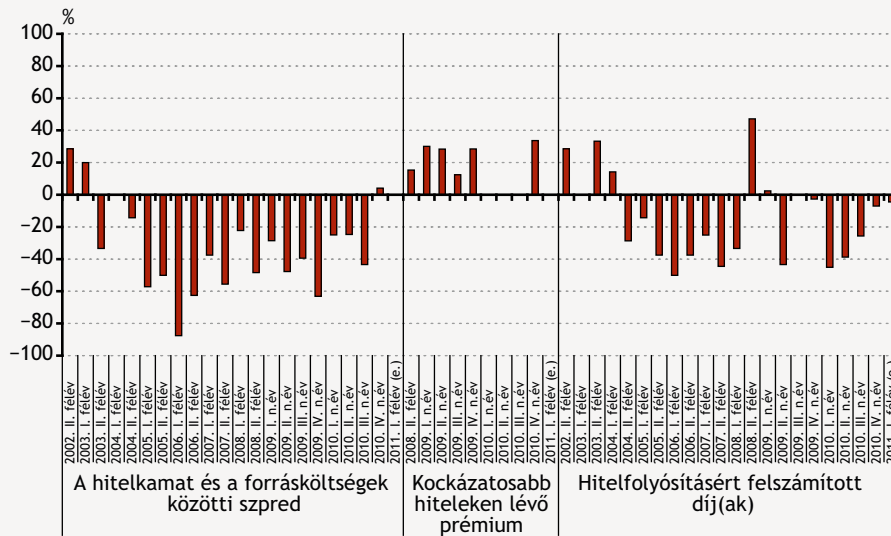

Megjegyzés: a szigorítás mértékét az ábra nem mutatja.

6. ábra

Hitelezési feltételeken belül az árjellegű feltételek a lakáscélú hitelek piacán

(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége, pozitív érték szigorításra utal, negatív érték enyhítésre piaci részesedéssel súlyozva)

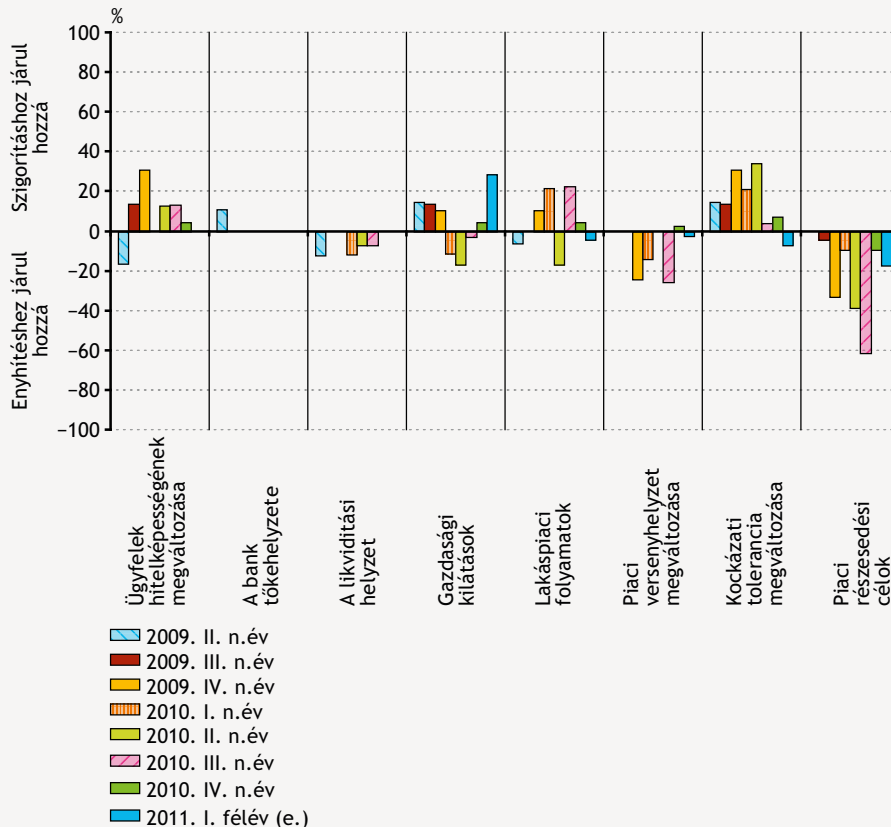

Megjegyzés: a szigorítás mértékét az ábra nem mutatja.

7. ábra

A hitelképességi standardok és a hitelezési feltételek változásához hozzájáruló tényezők a lakáscélú hitelek esetében

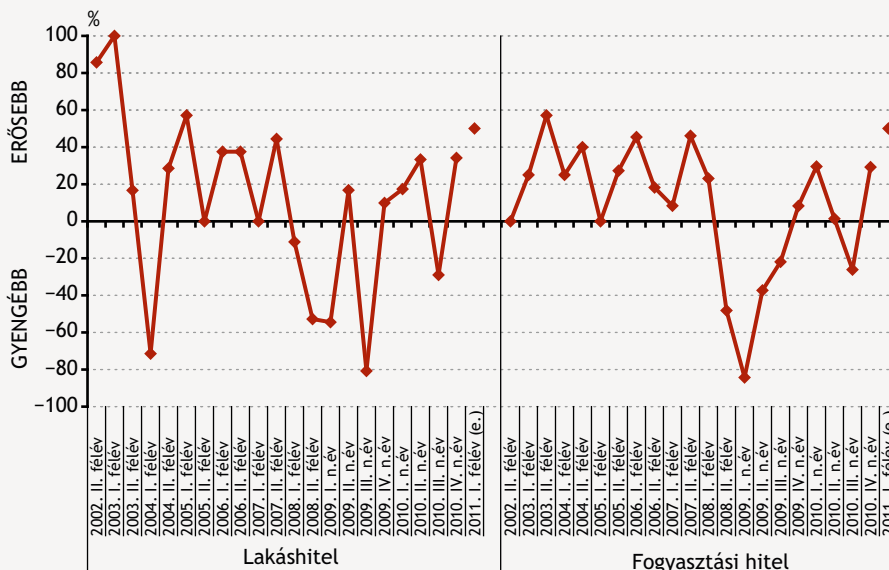
(az adott tényező kapcsán a szigorításhoz, illetve az enyhítéshez hozzájárulást jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

8. ábra

Hitelkereslet a háztartási szegmensben

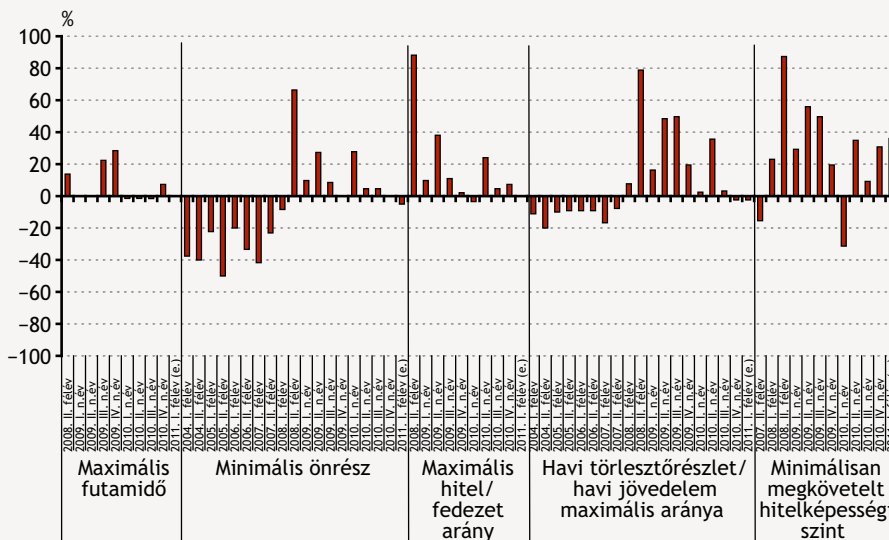
(a növekedést és a csökkenést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

9. ábra

Hitelezési feltételeken belül a nem árjellegű feltételek a fogyasztási célú hitelek piacán

(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége, pozitív érték szigorításra utal, negatív érték enyhítésre piaci részesedéssel súlyozva)

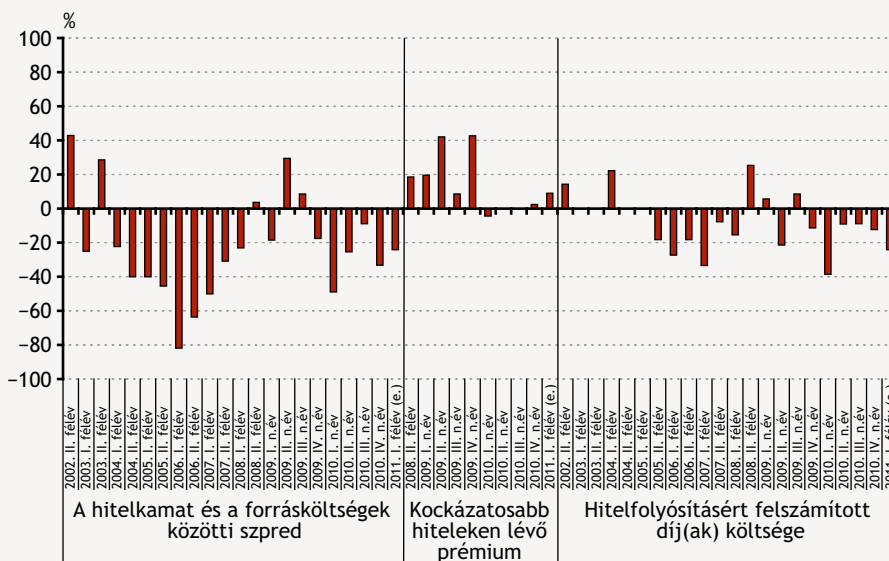

Megjegyzés: a szigorítás mértékét az ábra nem mutatja.

10. ábra

Hitelezési feltételeken belül az árjellegű feltételek a fogyasztási célú hitelek piacán

(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége, pozitív érték szigorításra utal, negatív érték enyhítésre piaci részesedéssel súlyozva)

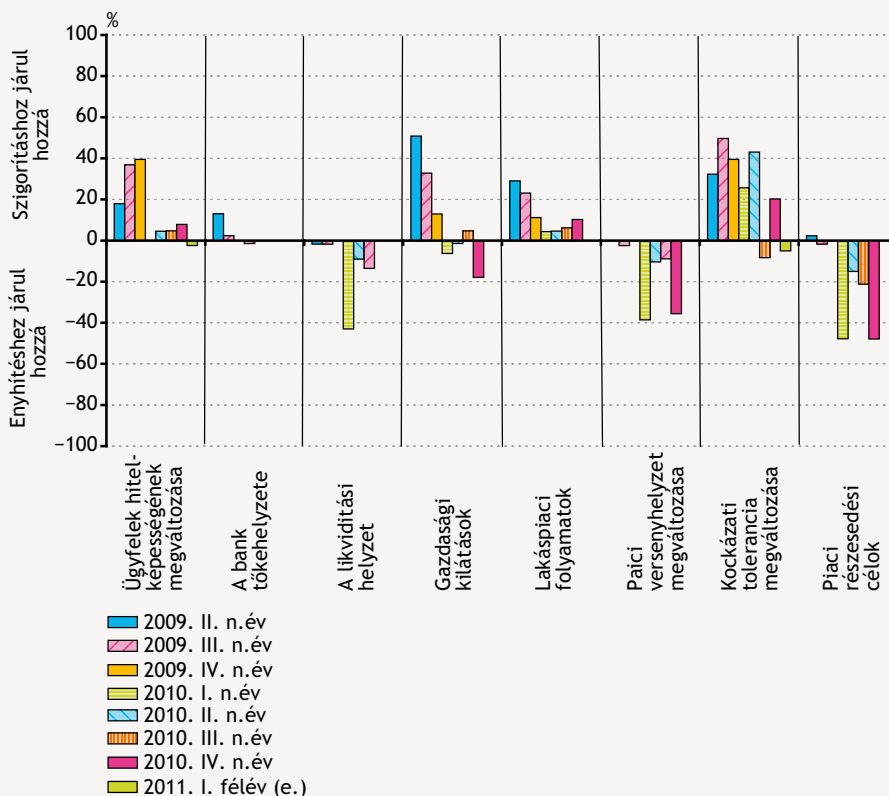

Megjegyzés: a szigorítás mértékét az ábra nem mutatja.

11. ábra

A hitelképességi standardok és a hitelezési feltételek változásához hozzájáruló tényezők a fogyasztási célú hitelek esetében

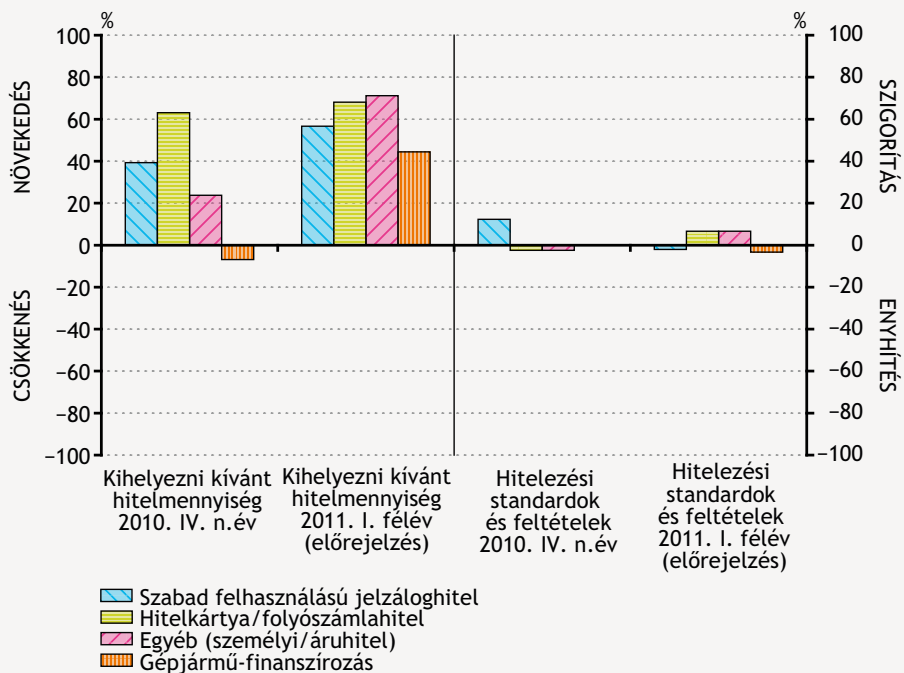
(az adott tényező kapcsán a szigorításhoz, illetve enyhítéshez hozzájárulást jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

12. ábra

A kihelyezni kívánt hitelmennyiség és a hitelképességi standardok/feltételek a különböző fogyasztási típusú hiteltermékeknel

(a növekedést/szigorítást és csökkenést/enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

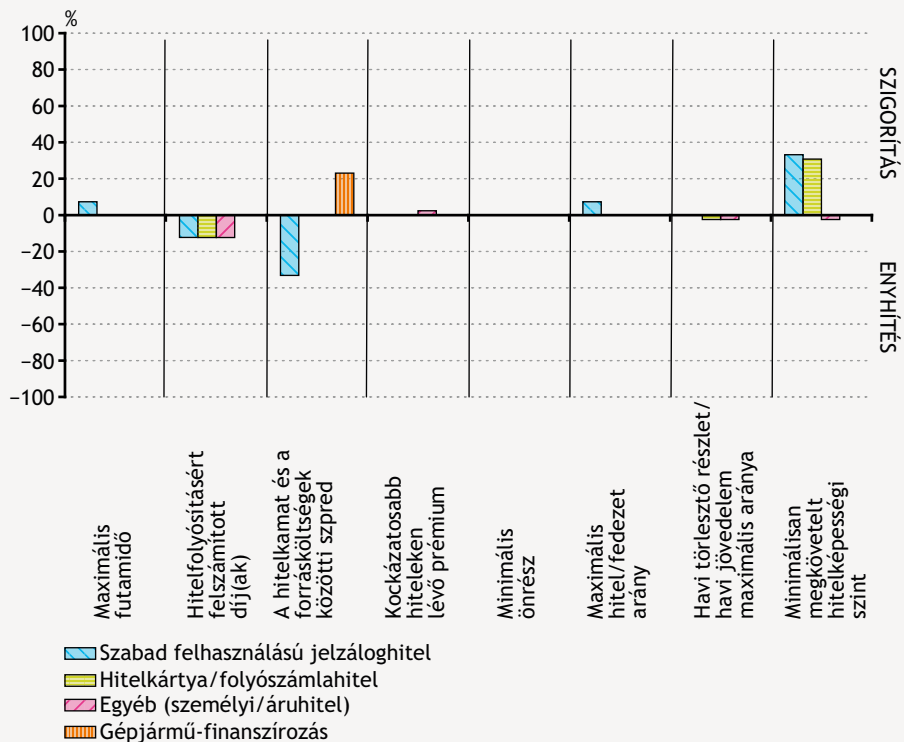

Megjegyzés: a szigorítás mértékét az ábra nem mutatja.

13. ábra

Hitelezési feltételek a különböző fogyasztási hitel-termékeknel 2010 negyedik negyedévében

(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

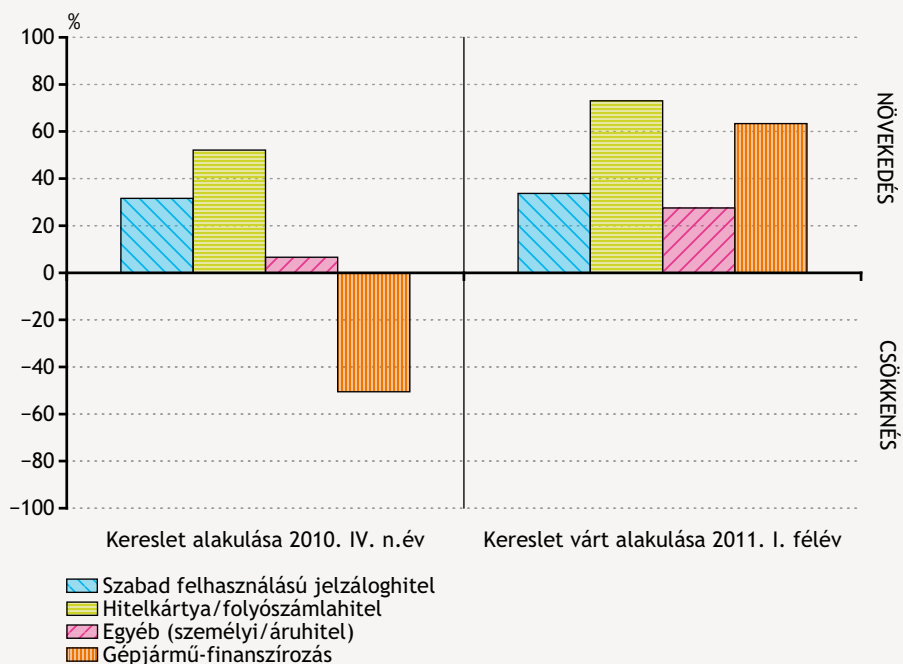

Megjegyzés: a szigorítás mértékét az ábra nem mutatja.

14. ábra

A hitelek iránti kereslet a különböző fogyasztásihitelek-termékeknél

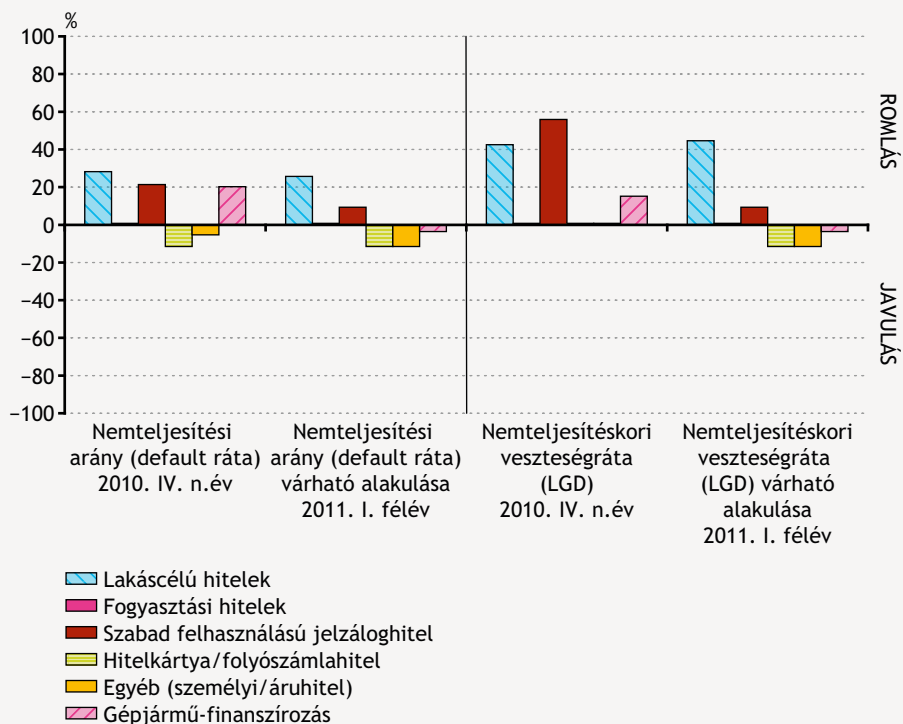
(a növekedést, illetve csökkenést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

15. ábra

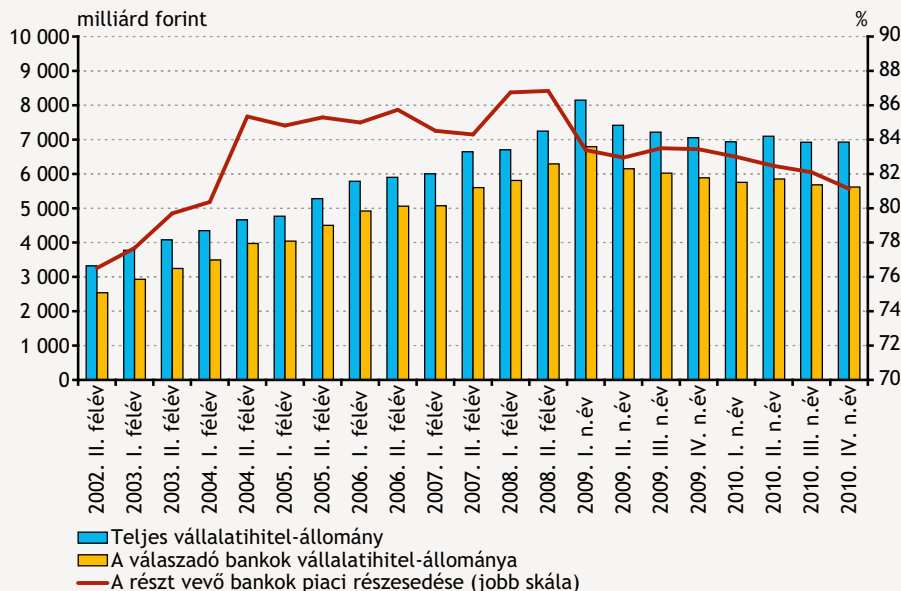
A háztartási hitelek nemteljesítési aránya és a nemteljesítéskori veszteségrátája

(a kockázatnövekedést és -csökkenést jelzők arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

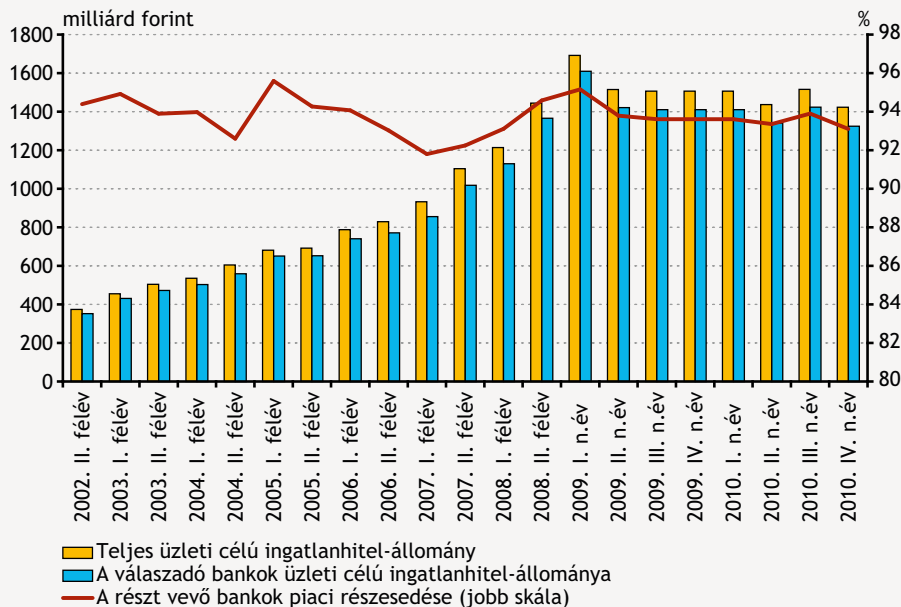
VÁLLALATI SZEGMENS

16. ábra
A teljes vállalati hitel-állomány és a vállalati kérdőívet kitöltő bankok részesedése

Megjegyzés: 2009-től kezdve az állományi adatok tartalmazzák a hitelintézetek és a bankfiókok állományi adatait is.

17. ábra
Az üzleti célú projekthitelek állománya és a kérdőívet kitöltő bankok részesedése a teljes projekthitel-állományból

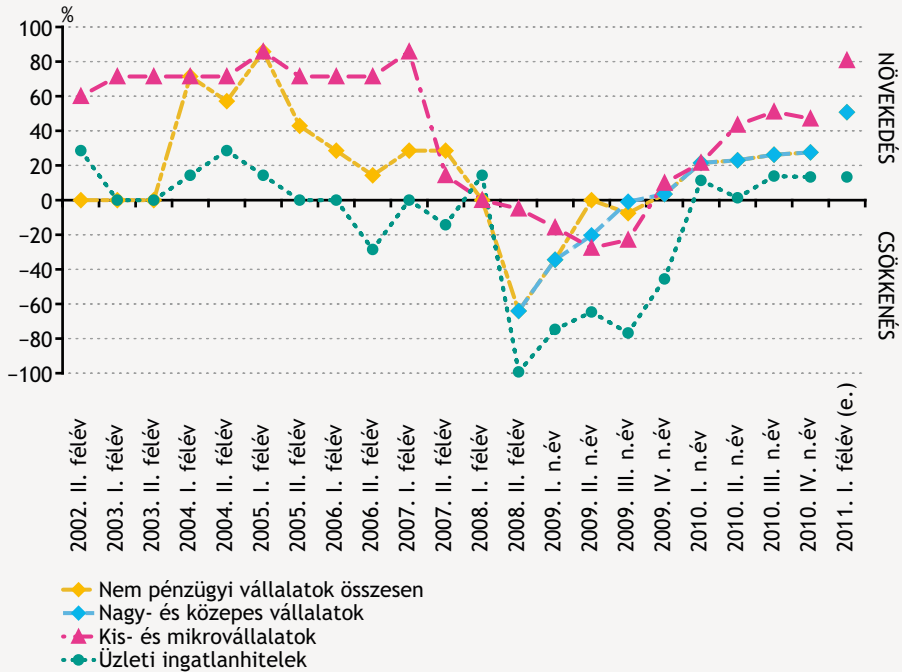

Megjegyzés: 2009-től kezdve az állományi adatok tartalmazzák a hitelintézetek és a bankfiókok állományi adatait is.

18. ábra

Kihelyezni kívánt hitelmennyiség a vállalati hitelek piacán

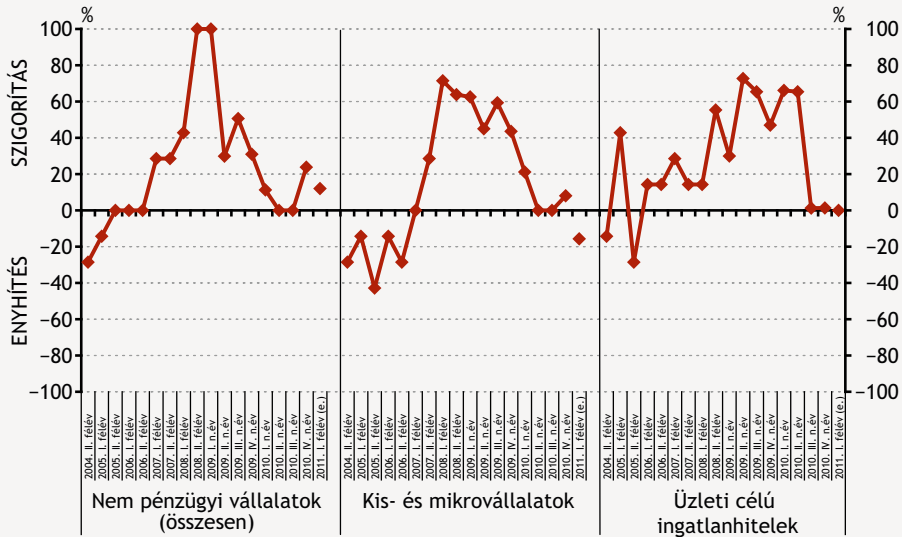
(az erősebb és a gyengébb hitelezési hajlandóságot jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

19. ábra

Hitelképességi feltételek és hitelezési standardok az egyes vállalati kategóriákban és az üzleti célú ingatlanhitelekénél

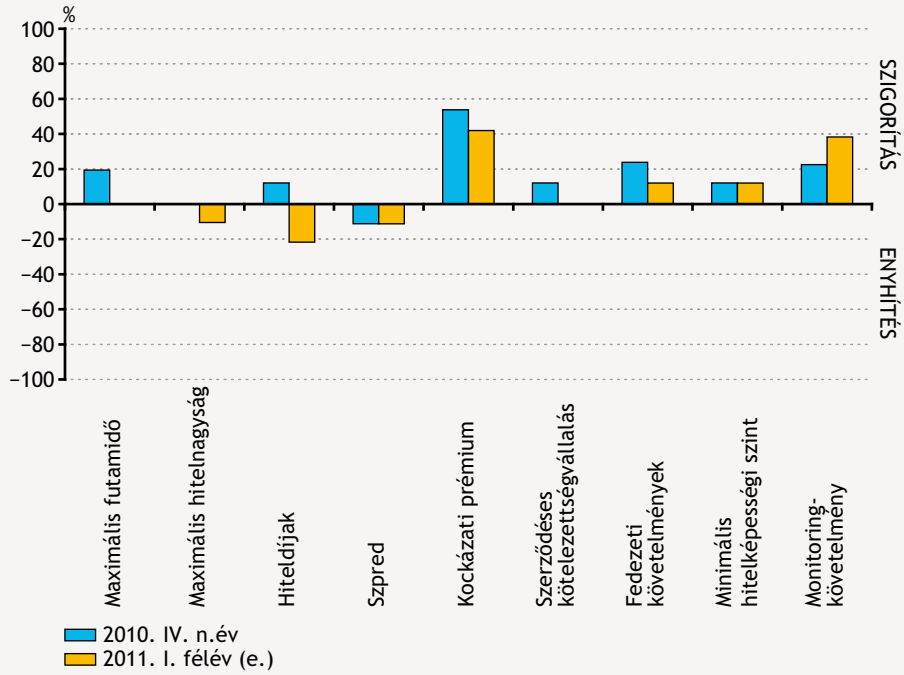
(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

Megjegyzés: a szigorítás/enyhítés mértékét az ábra nem mutatja.

20. ábra
Hitelezési feltételek a vállalati üzletágban

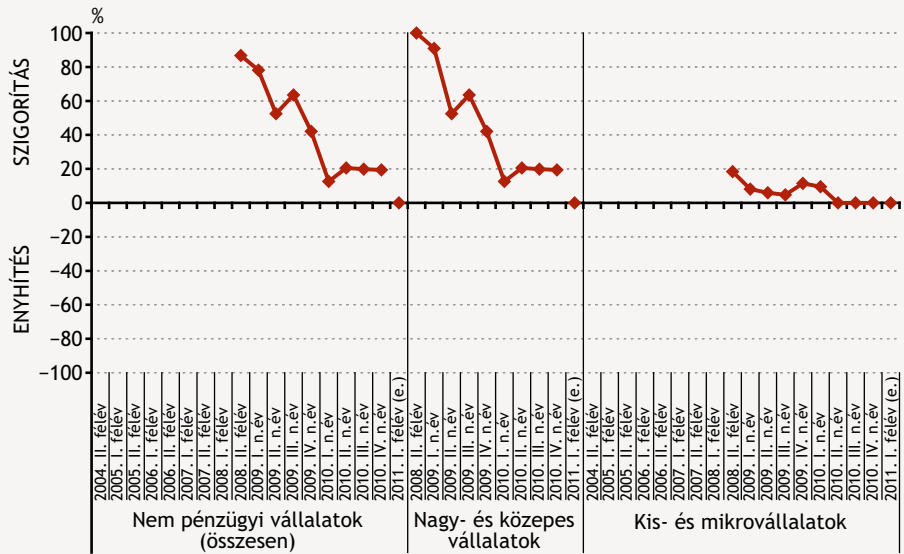
(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

Megjegyzés: a szigorítás/enyhítés mértékét az ábra nem mutatja.

21. ábra
Maximális futamidő az egyes vállalati kategóriákban

(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

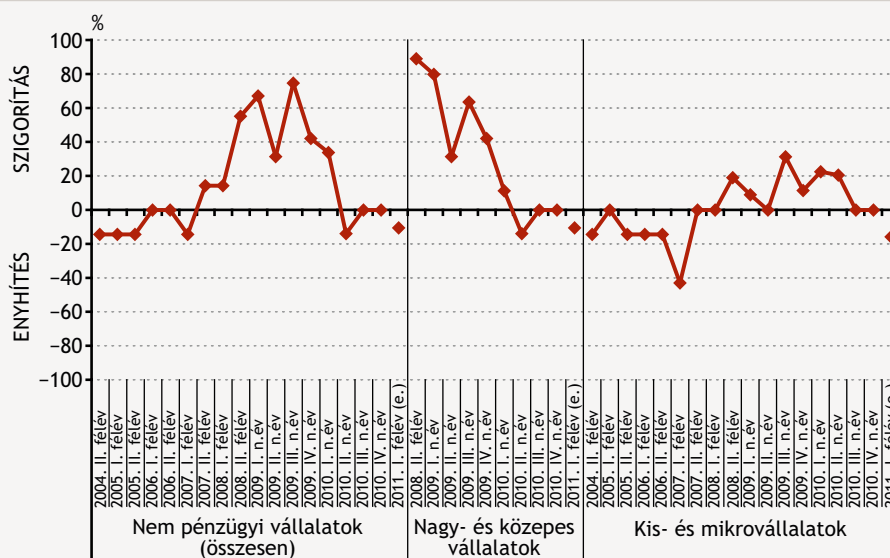

Megjegyzés: a szigorítás/enyhítés mértékét az ábra nem mutatja.

22. ábra

A hitel/hitelkeret maximális nagysága az egyes vállalati kategóriákban

(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

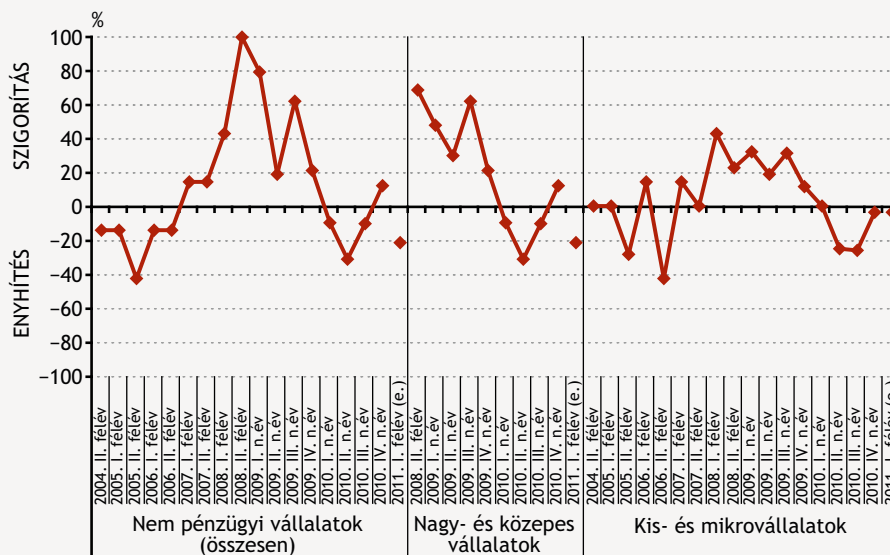

Megjegyzés: a szigorítás/enyhítés mértékét az ábra nem mutatja.

23. ábra

A hitel/hitelkeret nyújtásáért felszámított díj(ak) az egyes vállalati kategóriákban

(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

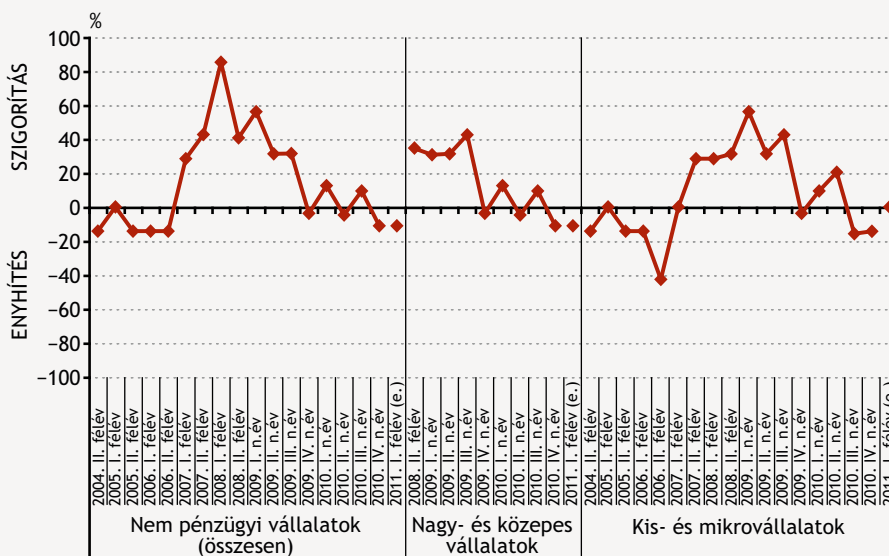

Megjegyzés: a szigorítás/enyhítés mértékét az ábra nem mutatja.

24. ábra

A hitelkamat és a forrásköltségek közötti szpred az egyes vállalati kategóriákban

(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

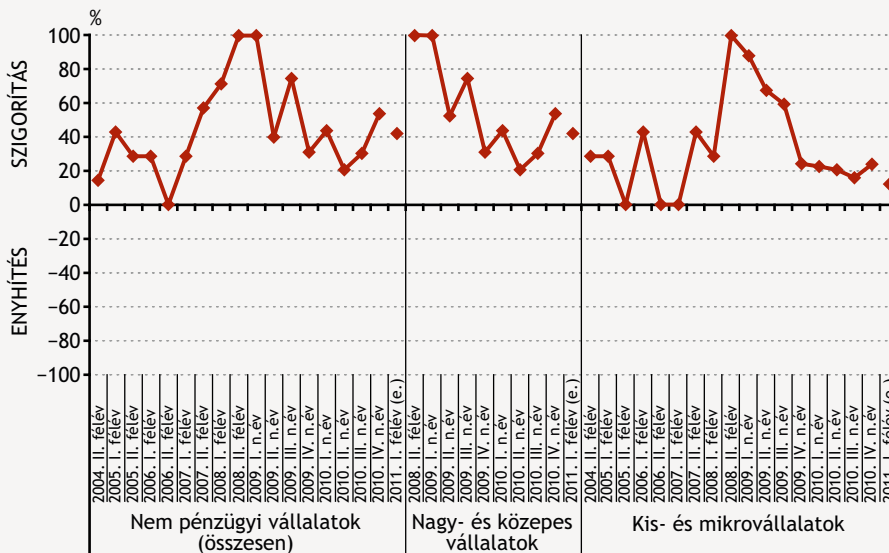

Megjegyzés: a szigorítás/enyhítés mértékét az ábra nem mutatja.

25. ábra

A kockázatosabb hiteleken lévő prémium az egyes vállalati szektorokban

(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

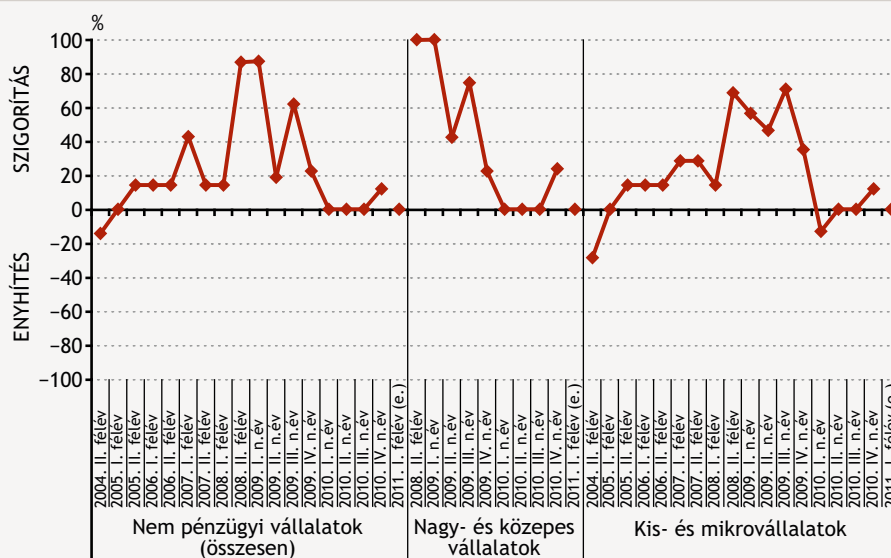

Megjegyzés: a szigorítás/enyhítés mértékét az ábra nem mutatja.

26. ábra

Az adóstól megkövetelt szerződéses kötelezettségvállalások az egyes vállalati kategóriákban

(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

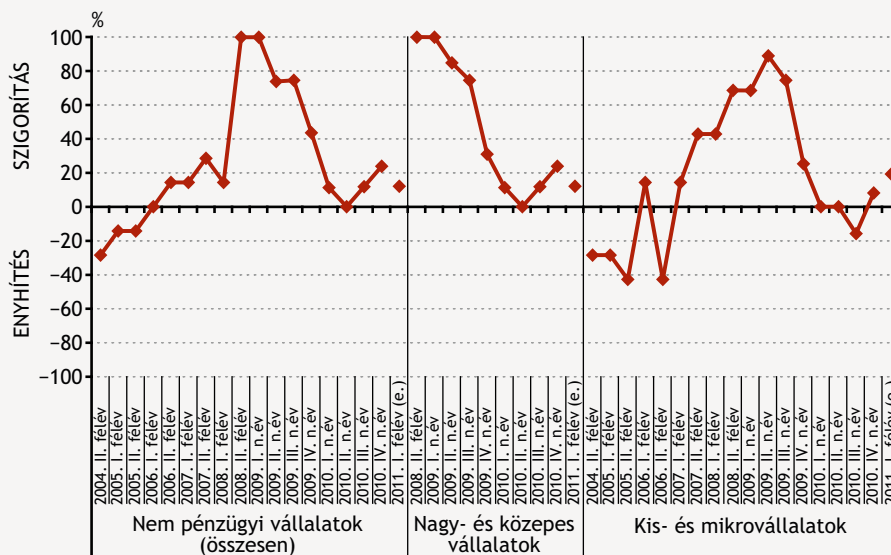

Megjegyzés: a szigorítás/enyhítés mértékét az ábra nem mutatja.

27. ábra

Fedezeti követelmények az egyes vállalati szektorokban

(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

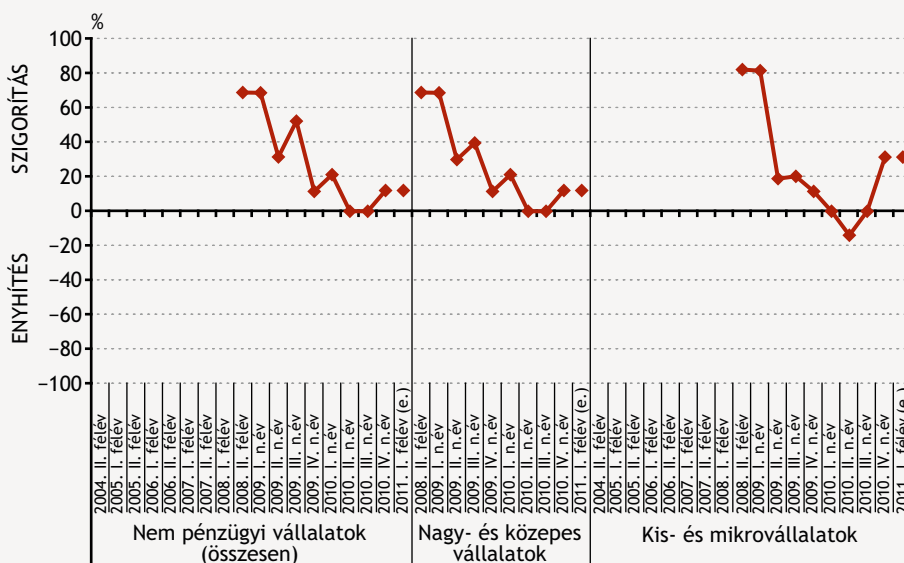

Megjegyzés: a szigorítás/enyhítés mértékét az ábra nem mutatja.

28. ábra

A minimálisan megkövetelt hitelképességi szint az egyes vállalati kategóriákban

(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

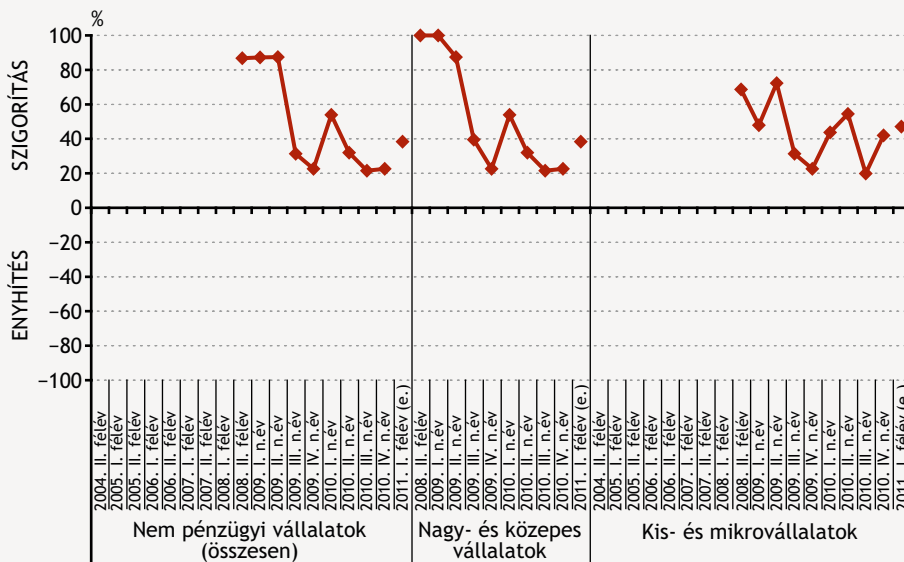

Megjegyzés: a szigorítás/enyhítés mértékét az ábra nem mutatja.

29. ábra

Monitoring, illetve vállalatokkal szembeni adatszolgáltatási követelmények az egyes vállalati kategóriákban

(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

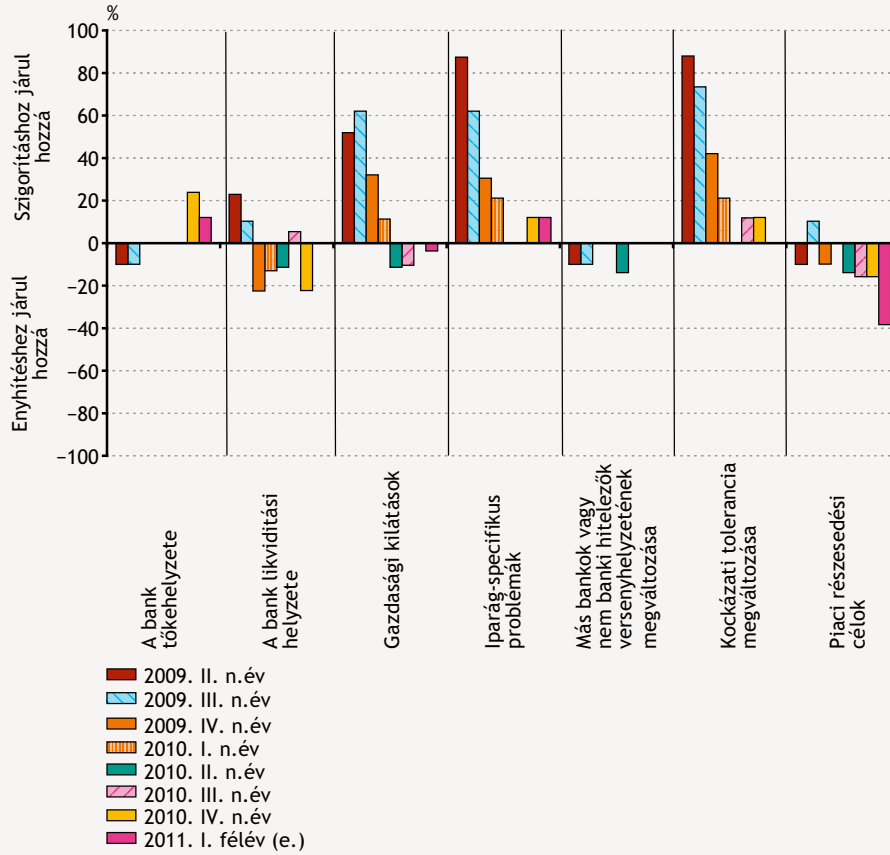

Megjegyzés: a szigorítás/enyhítés mértékét az ábra nem mutatja.

30. ábra

A hitelképességi standardok és a hitelezési feltételek változásához hozzájáruló tényezők a vállalati hitelek esetében

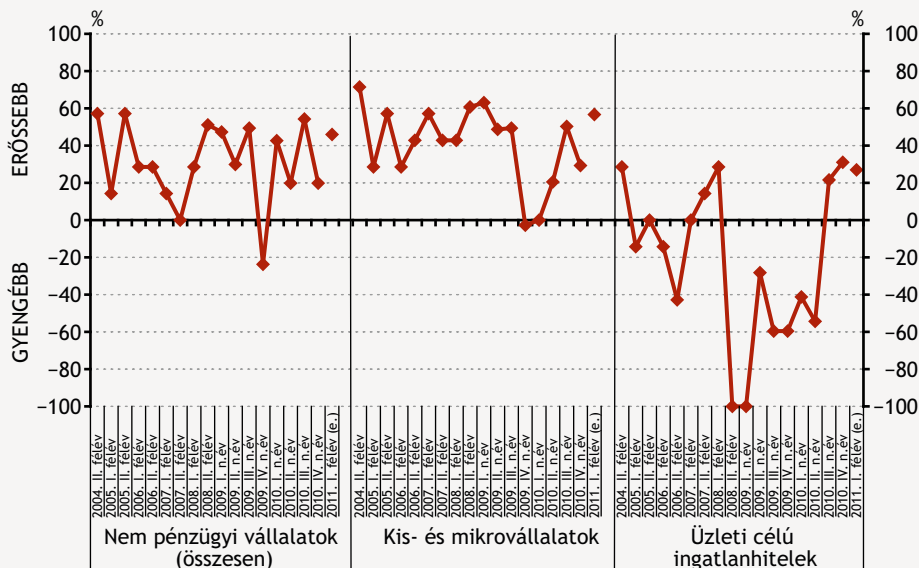
(az adott tényező kapcsán a szigorításhoz, illetve enyhítéshez hozzájárulást jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

31. ábra

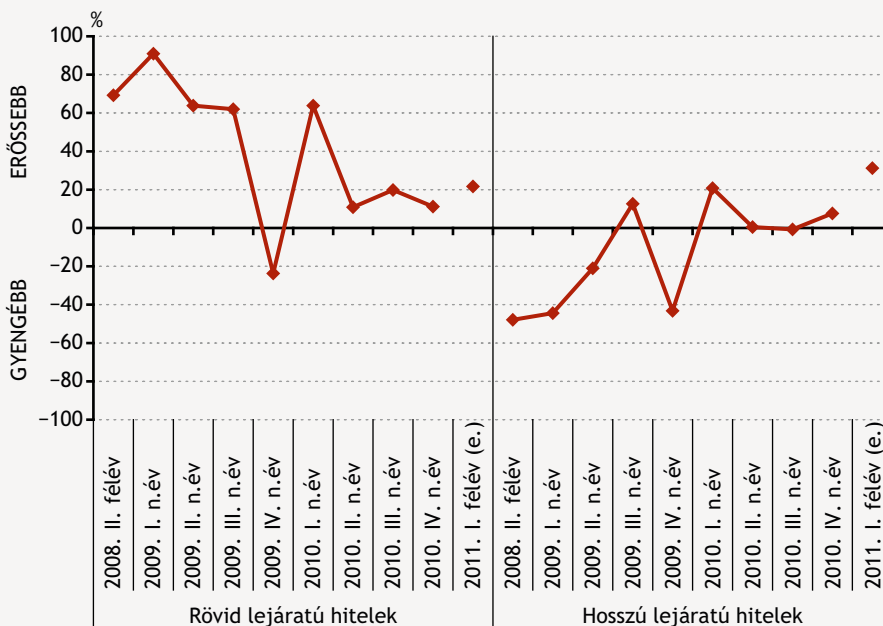
A hitelkereslet vállalatméret szerint

(a növekedést és a csökkenést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

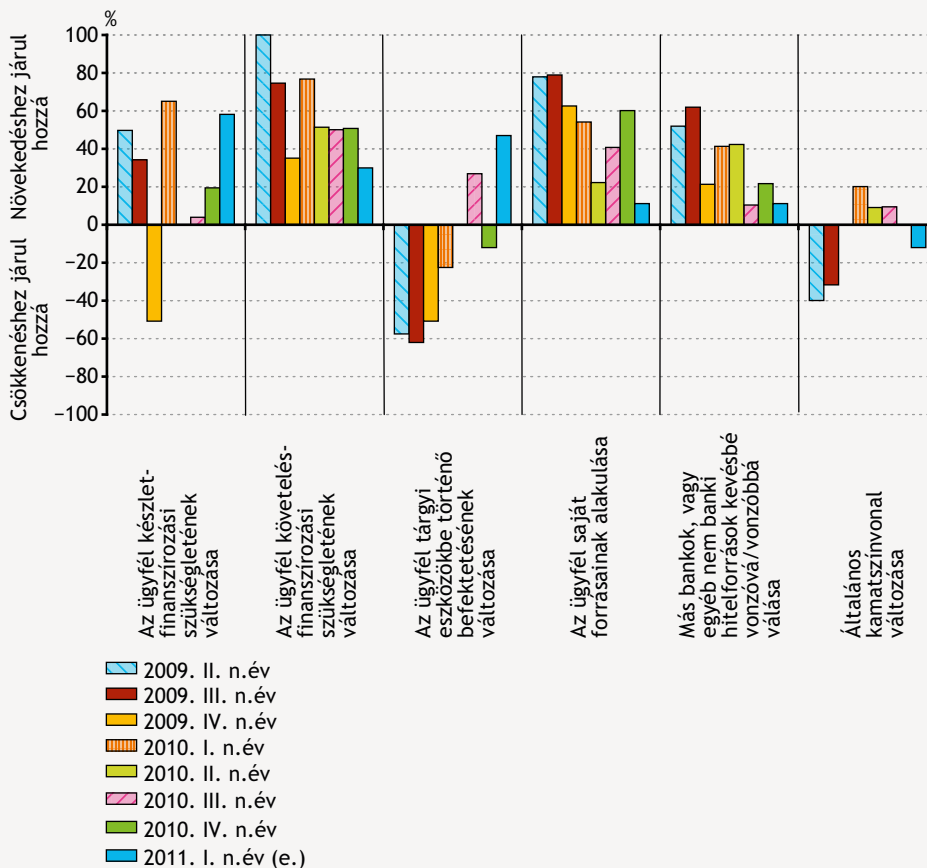
32. ábra
A hitelkereslet lejárat szerint

(a növekedést és a csökkenést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

33. ábra
A hitelkereslet változásához hozzájáruló tényezők a vállalati hitelek esetében

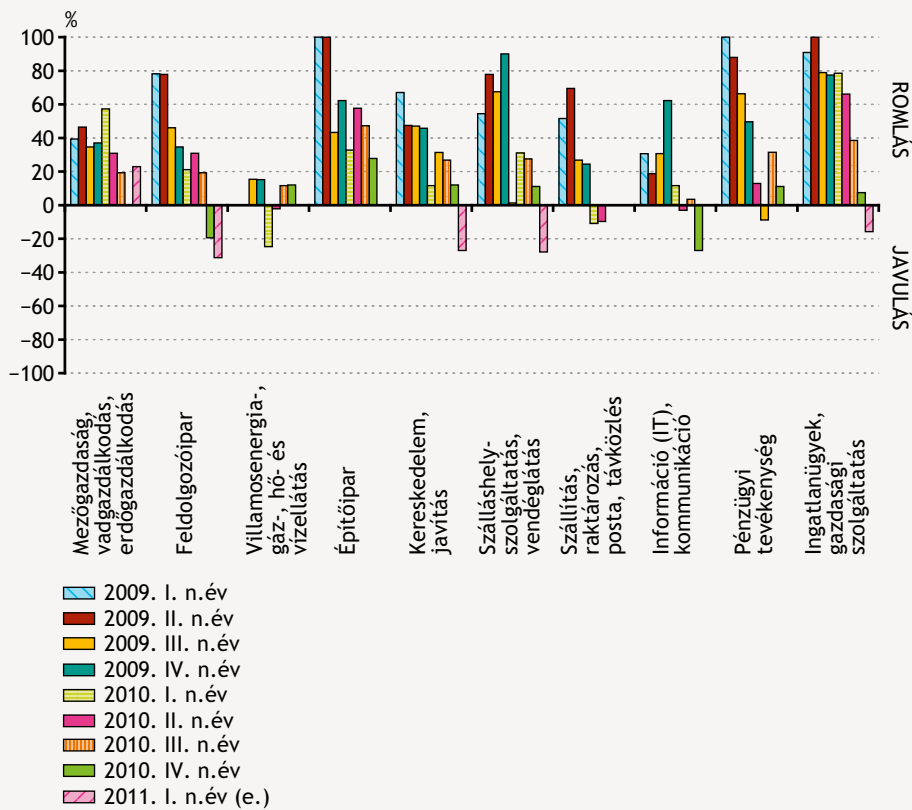
(az adott tényező kapcsán a növekedéshez, illetve csökkenéshez hozzájárulást jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

34. ábra

Az egyes ágazati portfóliók minőségének változása

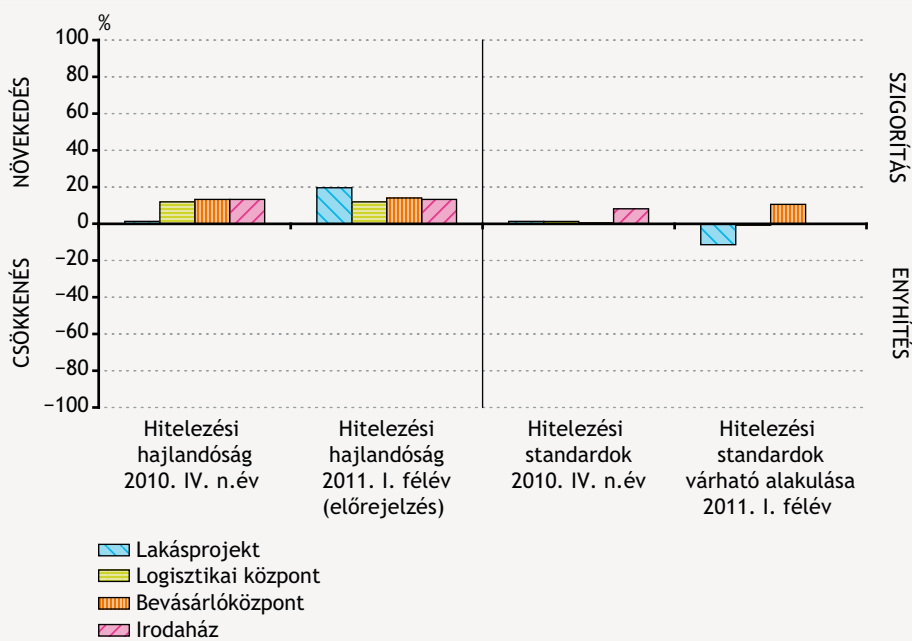
(a romlást és a javulást jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

35. ábra

A kihelyezni kívánt hitelmennyiség (hitelezési hajlandóság) és a hitelképességi standardok/feltételek alakulása az üzleti célú ingatlanhitelek terén

(a növekedést és csökkenést, illetve a szigorítást és enyhítést jelzők arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

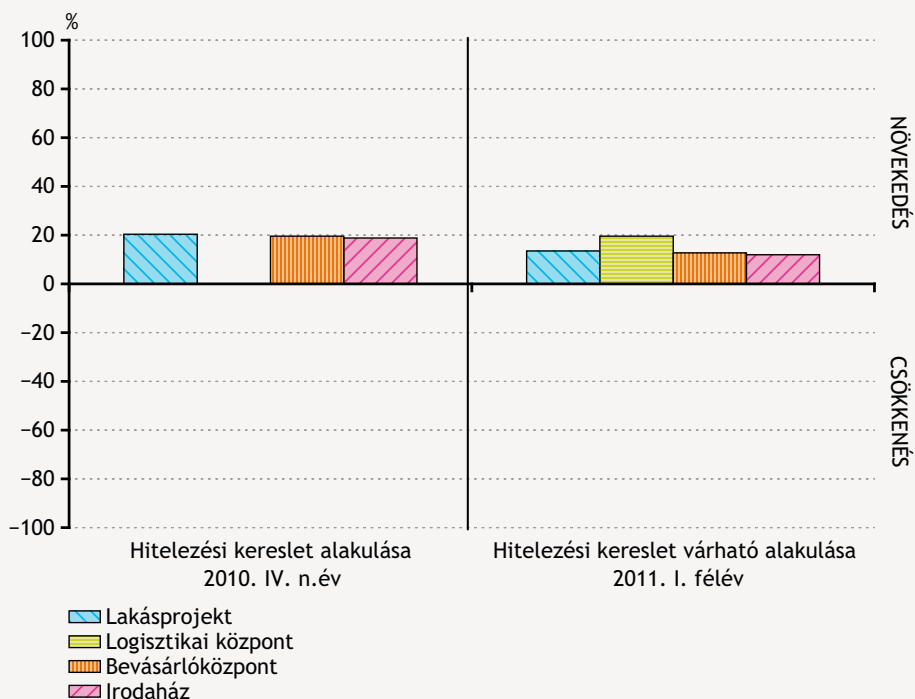

Megjegyzés: a szigorítás/enyhítés mértékét az ábra nem mutatja.

36. ábra

A hitelek iránti kereslet az üzleti célú ingatlanhitelezés különböző részpiacain

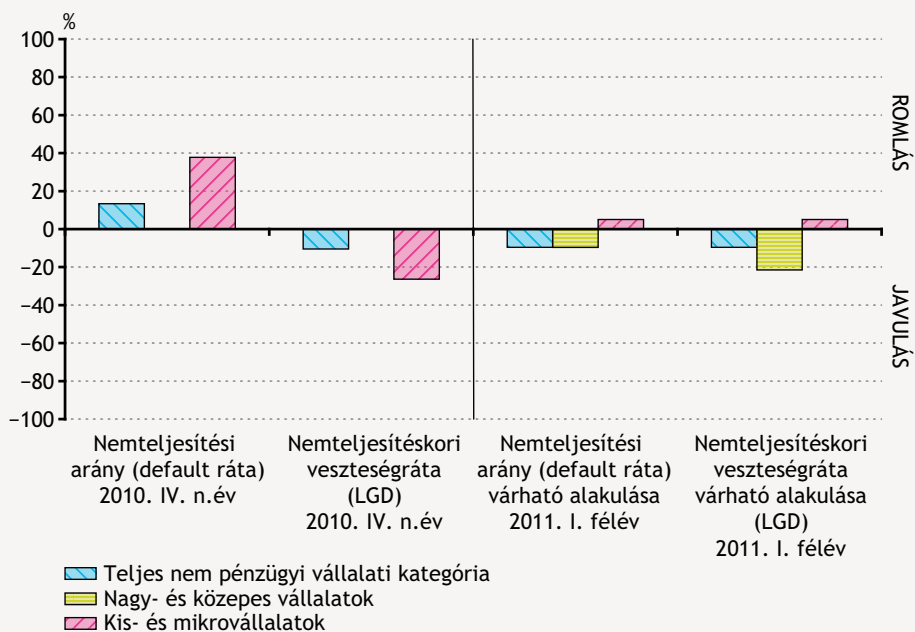
(a növekedést és csökkenést jelzők arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

37. ábra

A vállalati hitelek kockázatoságának alakulása a nemteljesítési arányra (default ráta) és a nemteljesítéskori veszteségrátára (loss-given-default) vonatkozó válaszok alapján

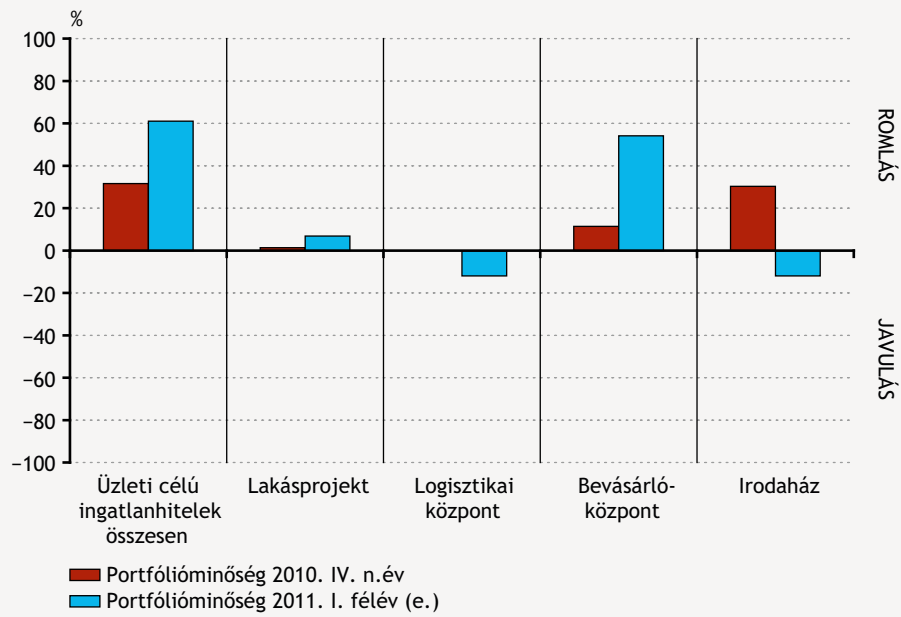
(kockázatonövekedést és -csökkenést jelzők arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

38. ábra

Az üzleti célú ingatlanhitelek portfólióminőségének változása

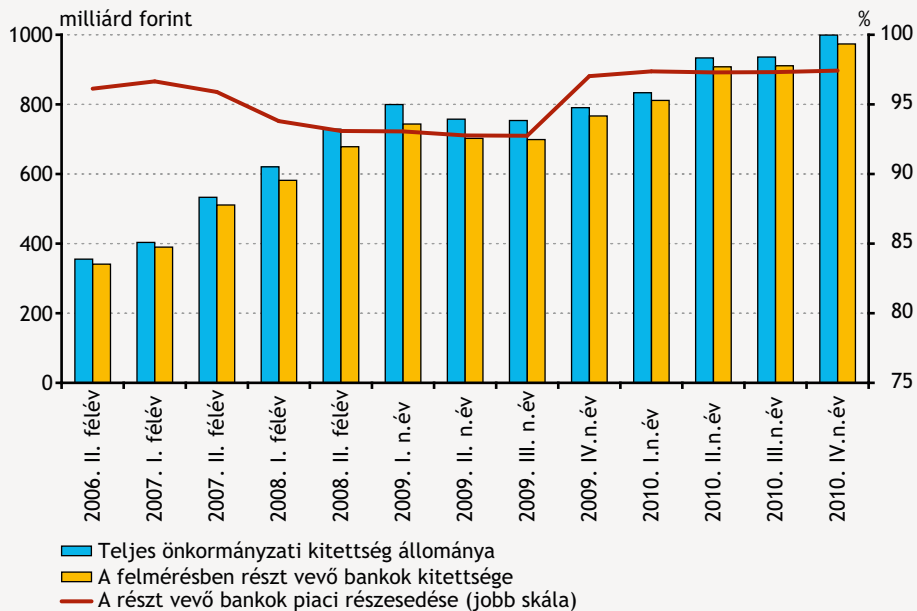
(a romlást és a javulást jelzők arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

ÖNKORMÁNYZATI SZEGMENS

39. ábra

A teljes önkormányzati kitettség állománya és az önkormányzati kérdőívet kitöltő bankok részesedése

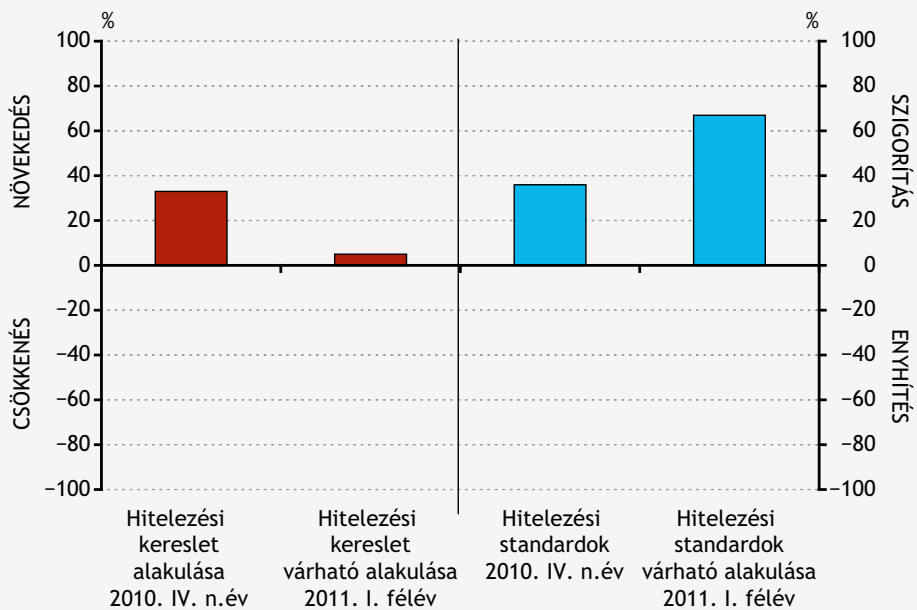

Megjegyzés: 2009-től kezdve az állományi adatok tartalmazzák a hitelintézetek és a bankfiókok állományi adatait is.

40. ábra

A hitelek iránti kereslet és a hitelképességi standardok/feltételek az önkormányzati finanszírozásban

(a növekedést és a csökkenést, illetve a szigorítást és az enyhítést jelzők arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

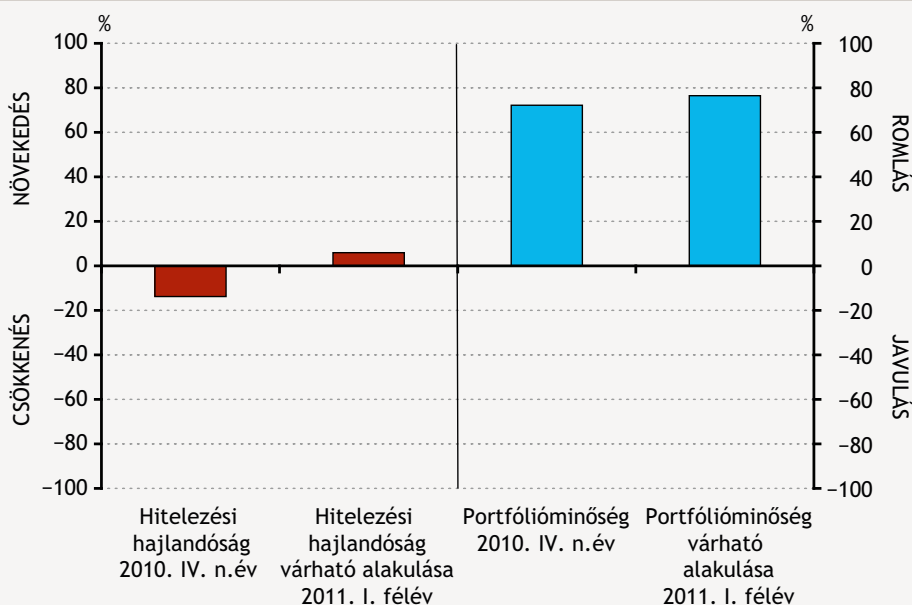

Megjegyzés: a szigorítás/enyhítés mértékét az ábra nem mutatja.

41. ábra

A kihelyezni kívánt hitelmennyiség, illetve portfólióminőség az önkormányzati finanszírozásban

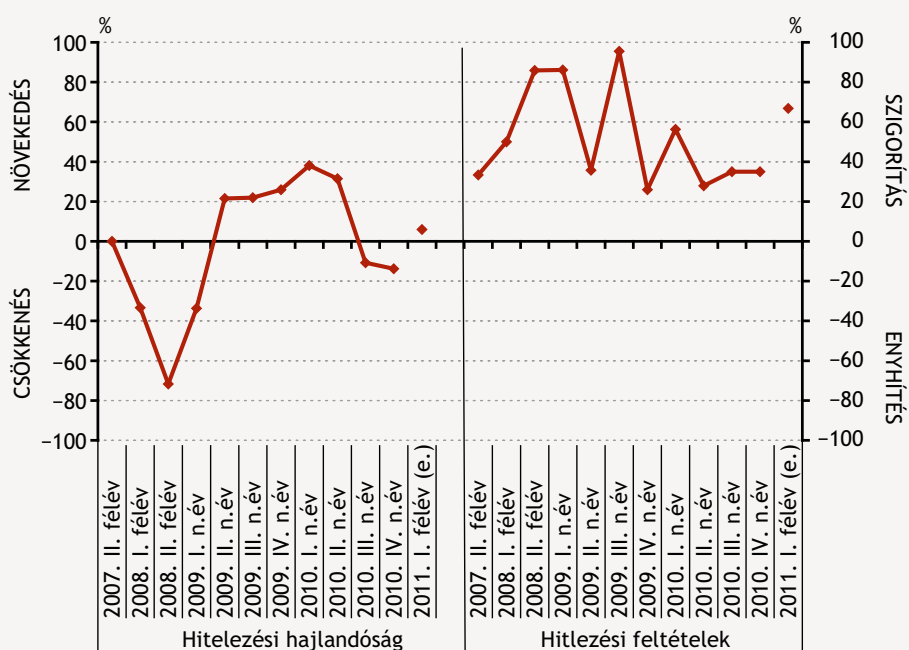
(a növekedést és a csökkenést, illetve a romlást és a javulást jelzők arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

42. ábra

A hitelezési hajlandóság és a hitelezési standardok alakulása az önkormányzati finanszírozásban 2007 második féléve óta

(a növekedést/szigorítást és csökkenést/enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva)

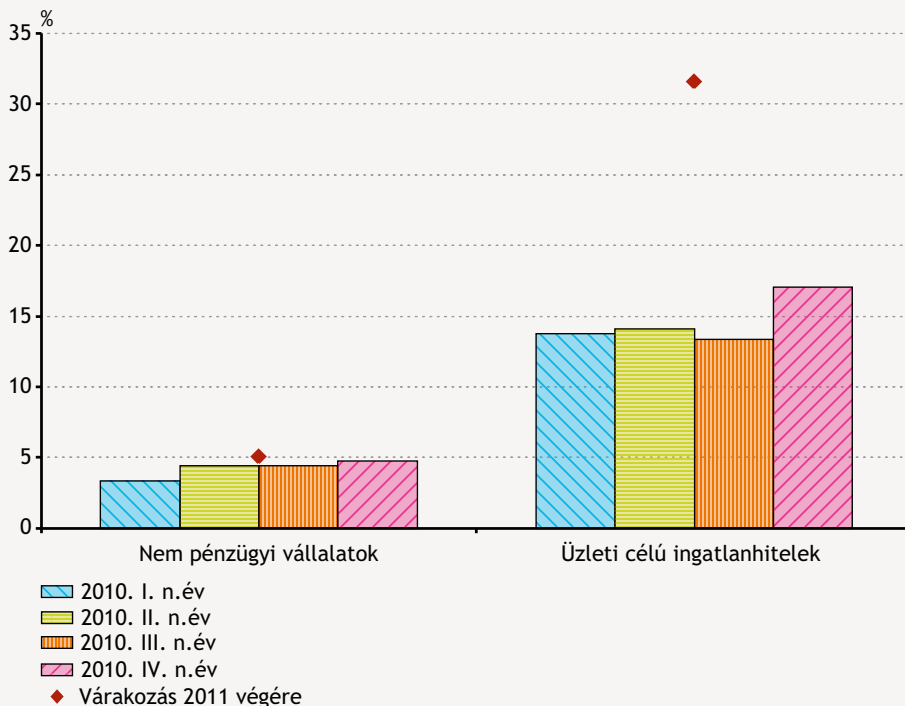

Megjegyzés: a szigorítás/enyhítés mértékét az ábra nem mutatja.

AKTUÁLIS TÉMA – ÁTSTRUKTURÁLÁSOK A HÁZTARTÁSI ÉS VÁLLALATI HITELEZÉSBEN

43. ábra

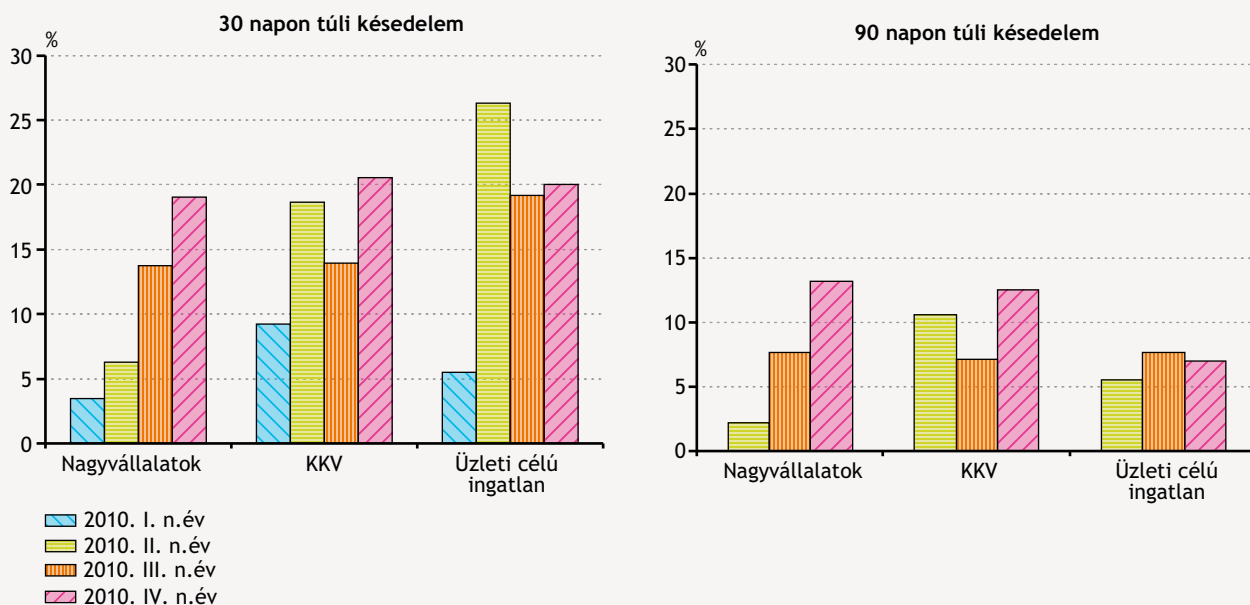
Az átstrukturált hitelek aránya az összesített vállalati, illetve üzleti célú ingatlan hitelállományához viszonyítva a felmérésben résztvevőknél és a bankok várakozásai év végére

Megjegyzés: piaci részesedéssel súlyozott értékek.

44. ábra

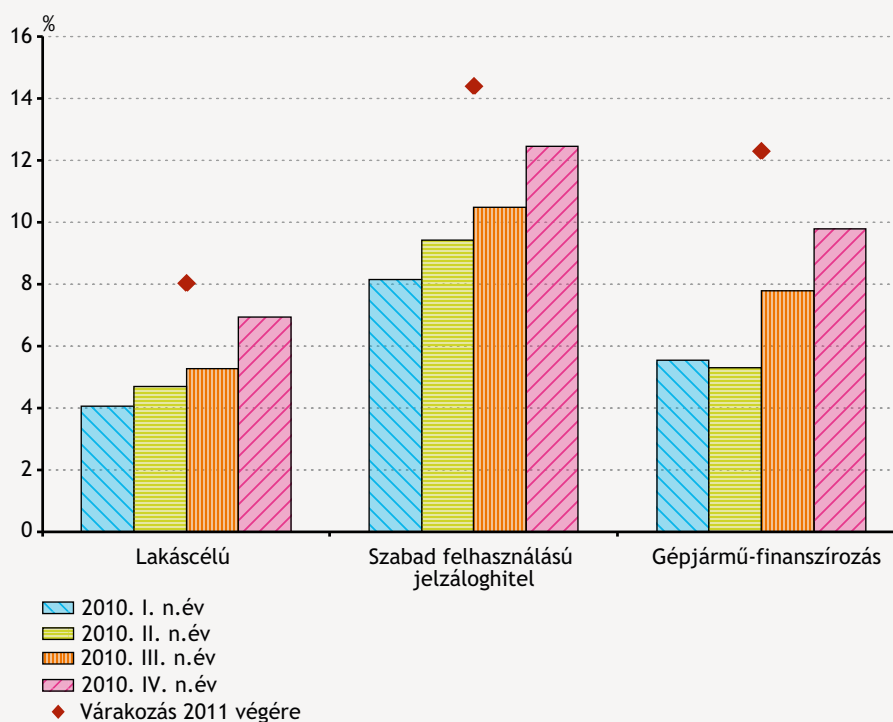
Az átstrukturálás után visszaesők (30 és 90 napon túli késedelembe esők) az adott szegmens átstrukturált hiteleinek arányában a vállalati, illetve üzleti célú ingatlanhitelezésben

Megjegyzés: piaci részesedéssel súlyozott értékek.

45. ábra

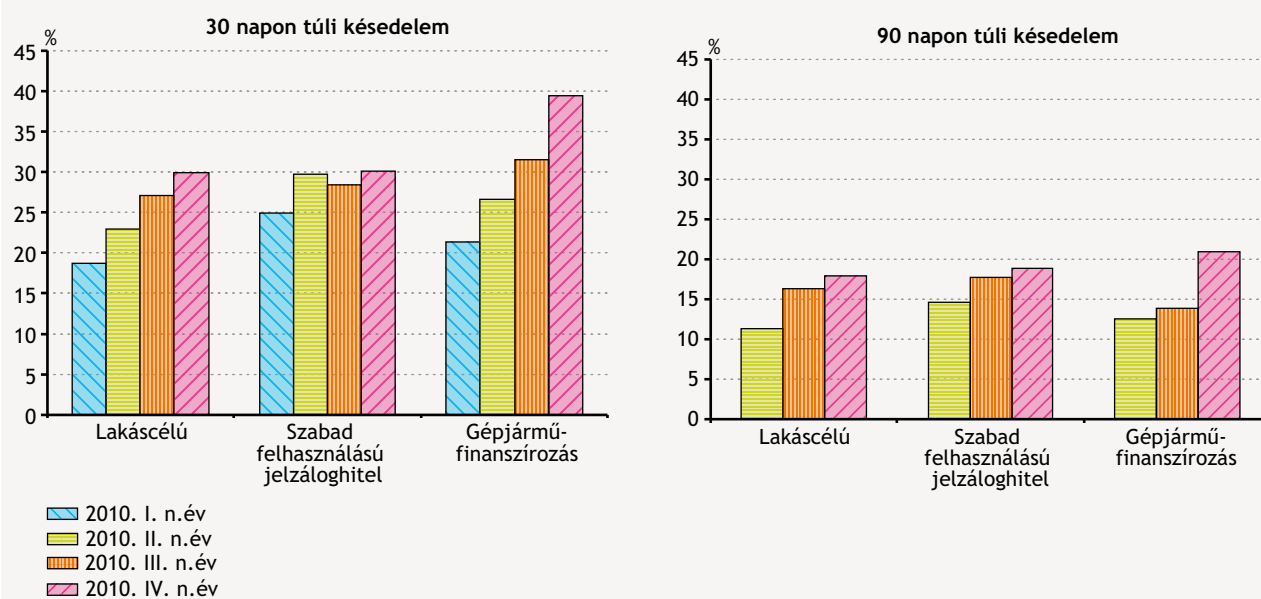
Az átstrukturált hitelek aránya az adott szegmens teljes hitelállományához viszonyítva a felmérésben résztvevőknél és a bankok várakozásai év végére

Megjegyzés: piaci részesedéssel súlyozott.

46. ábra

Az átstrukturálások után visszaesők (30 és 90 napon túli késedelembe esők) az adott szegmens átstrukturált hiteleinek arányában a háztartási hitelezésben

Megjegyzés: piaci részesedéssel súlyozott.

2. számú melléklet: Módszertani összefoglaló

Módszertanilag a felmérés minden szegmensben standard kérdőívből áll, illetve a 2010 januárjában végrehajtott felmérés óta aktuális kérdéseket is megfogalmazunk valamelyik hitelezési szegmenshez kapcsolódóan. A standard kérdőív visszatérítő kérdései az előző negyedévre (korábban az előző félévre) vonatkoznak (pl. 2011. januárban 2010 negyedik negyedévére), az előretekintő kérdések pedig az éppen előttünk álló féléves időszakra (pl. 2011. januárban 2011 első félévére) tartalmazzak előrejelzést az előző negyedév (korábban előző félév) tendenciáihoz viszonyítva.

A változás jelzésére a válaszadók százalékában kifejezett ún. nettó változás mutatót használjuk. Ezt úgy kapjuk, hogy a változást (szigorítást/növekedést/erősödést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányából levonjuk az ellenkező előjelű változást (enyhítést/csökkenést/gyengülést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányát.

A standard kérdőív rész során rákérdezünk a hitelezési hajlandóság (kihelyezni kívánt hitelmennyiség), a hitelezési standardok, a hitelezési/folyósítási feltételek változtatásaira, továbbá a válaszadó bank által érzékelt kereslet (előző negyedévben megfigyelt és következő félévre várt, szezonális hatásoktól szűrt, új hitelkérelmeken alapuló) változására, a portfólió minőségének változására, illetve vállalati kérdőív esetében a szektorok kockázati megítélésének alakulására. A felmérésben ötfokozatú skálán kapunk választ a hitelezési hajlandóság, a kereslet, a standardok/feltételek, a kockázati paraméterek tendenciáira, azonban az ábrakészletben csak az irányt mutatjuk:

- Az 1-es értékelés a kereslet nagymértékű erősödését jelenti, a hitelezési hajlandóság növekedését, jelentős szigorítást a hitelezési standardokban/feltételekben, jelentős növekedést a lakásárakban, a kockázati paraméterek jelentős növekedését, továbbá a szektorok jelentősen kockázatosabbá váló kockázati megítélését a felmérést megelőző félévhez képest, illetve a következő félévre vonatkozó előrejelzés esetében a jelenlegi félévhez képest.
- A 3-as értékelés változatlanságot jelent mind a tárgyfélév értékelésében, mind a következő félévre vonatkozó előrejelzésben.
- Az 5-ös értékelés a kereslet nagymértékű gyengülését jelenti, a hitelezési hajlandóság jelentős csökkenését, jelentős enyhítést a hitelezési standardokban/feltételekben, jelentős csökkenést a lakásárakban, a kockázati paraméterek jelentős csökkenését, továbbá a szektorok jelentősen biztonságosabbá váló kockázati megítélését a felmérést megelőző félévhez képest, illetve a következő félévre vonatkozó előrejelzés esetében a jelenlegi félévhez képest.

A 2-es, illetve 4-es válaszok a szélsőséges válaszok közötti köztes helyzetértékelést (pl. valamelyest erősödő kereslet) teszik lehetővé.

A kérdőív szempontjából fontos kulcsszavakat a következőképpen definiáljuk:

A kihelyezni kívánt hitelmennyiség (hitelezési hajlandóság) a válaszadó intézmény adott szegmensben meglévő terjeszkedési, állománynövelési szándékát tükrözi.

Hitelezési feltételeket³ illetően megkülönböztetünk nem árjellegű, illetve árjellegű tényezőket. A nem árjellegű hitelnyújtási feltételek (pl.: a fedezeti követelmények, az adós kötelezettségvállalásai, a hitel/hitelkeret maximális nagysága stb.) konkrét szerződéses feltételek, a bank csak ezek mellett hajlandó a hitel folyósítására. Az árjellegű tényezők alatt többek között a kamatszint és a forrásköltség közötti szpredre és a kockázati prémiumra kérdezzük rá.

³ A hitelezési standardok és a hitelezési feltételek összefüggő fogalmak, így együttesen kérdezzük rá a hitelezési feltételek és standardok összességében mért változására, majd egyesével az egyes hitelezési feltételekre.

Felmérés a hitelezési vezetők körében a bankok hitelezési gyakorlatának vizsgálatára
A 2010 negyedik negyedévére vonatkozó felmérés összesített eredménye

2011. február

Nyomda: D-Plus

H-1037 Budapest, Csillaghegyi út 19-21.

